

September 2021

**Digitale
Nieuwsbrief**

**Extra
artikelen en
extra foto's**

**Max Euwe Centrum
euwemec@xs4all.nl
020-6257017**

Van de redactie

Na een lange, noodgedwongen sluiting, is het Max Euwe Centrum weer open. Steeds meer schaakliefhebbers en belangstellenden, ook uit het buitenland, weten ons weer te vinden. Dit najaar staan onze halfjaarlijkse boekenbeurs en een training door grootmeester Yasser Seirawan weer op de agenda. Maar bovenal bestaat het Max Euwe Centrum op maandag 8 november 2021 precies 35 jaar. Ook brengen we in december onze honderdste Nieuwsbrief uit. De komende maanden krijgt u hierover meer informatie via de website www.maxeuwe.nl en de sociale media.

In deze Nieuwsbrief besteden we aandacht aan het oudste voorwerp in onze museumcollectie, een kei van circa drie tot vijf miljoen jaar oud. Een geschenk van de IJslandse schaakfederatie aan Max Euwe voor zijn 75^e verjaardag in 1976. Verder treft u artikelen aan over de (schaak)reizen van Max Euwe naar Zwitserland, een afstudeerscriptie aan de UvA over onze naamgever en de Europese stedencompetitie (Twinning Chess) uit 1985-2002, waarin Nederland een prominente rol speelde. In onze archieven kwamen we een interessant artikel tegen van Tim Krabbé uit de Haagsche Post van 1971 over de ‘verpletterende wonderschaker Bobby Fischer’. Tot slot attenderen we u op de plannen voor een hernieuwde editie van de Max Euwe Matches tussen jeugdtalenten en ervaren grootmeesters. Geïnteresseerde sponsors kunnen zich bij ons melden.

Inhoud:

- 3) MEC komt langzaam weer op gang!
- 5) Advertentie Thinkers Publishing
- 6) Bijzonder geschenk uit Sprang-Capelle
- 7) Advertentie DGT
- 8) Afstudeerscriptie UvA over Max Euwe
- 9) Twinning Chess bracht Europese steden bij elkaar
- 17) MEC verwelkomt 87.000^e bezoeker
- 18) Euwe in Zwitserland
- 22) Donner en DutchBase
- 25) Het MEC als vraagbaak
- 26) De partij Kortsjnoi-Enklaar uit 1976
- 28) Louis Gans en de dammers
- 30) Groot schaakspel bestaat 25 jaar
- 34) Een oude IJslandse kei voor Euwe
- 37) ‘De verpletterende wonderschaker Bobby Fischer’
- 46) Sponsoring Max Euwe Matches

MEC komt langzaam weer op gang!

Eddy Sibbing

Zoals het hele leven weer langzaam op gang komt, zo is het MEC begin juni ook uit haar winterslaap ontwaakt. Niet dat er in de tussentijd niets is gebeurd, integendeel! Vanaf juni mochten we weer bezoekers ontvangen. In juni liep het nog geen storm, maar in juli en – vooral - augustus kwamen de aantallen weer in de buurt van voor de pandemie. Op vrijdag 10 september ontvingen we zelfs de 87000^e bezoeker sinds de opening in 1986 (zie pagina 15).

Ook zijn alle vrijwilligers weer druk bezig met het scannen van foto's, het rondleiden van bezoekers, het uitzoeken van geluidsmateriaal, onderzoek van de archieven, het schrijven van artikelen en het verbeteren van de website. Naast enkele aanpassingen in het MEC (nieuw meubilair in de bibliotheek, Engelse vertalingen in het museum en herinrichting van de vitrines), is de nieuwe website de grootste verandering van de afgelopen periode. Govert Pellikaan bouwde de fraaie website begin 2021. Samen met webmaster Bas van den Berg is hij sindsdien bezig om steeds meer content op de website te plaatsen. Zo zijn alle Nieuwsbrieven (1-99) te downloaden, hebben we een pagina met Russische artikelen (met dank aan Arthur van de Oudeweetering) en staat het fraaie boekje van Bas Beekhuizen over de Max Euwe Matches 2010 op de site.

Ook Dutchbase is weer op onze website te vinden, waarover Peewee van Voorthuysen een artikel heeft geschreven in deze nieuwsbrief (pagina 21). In de nieuwsberichten staan links naar de Euwelezing 2021 van Paul van der Sterren en een interview van Janine Voskamp met Harry Goldsteen.

Dehlia Timman in gesprek met Peter van der Lichte van Salto TV

De afgelopen maanden zijn er in het MEC ook enkele opnamen gemaakt. Voor de populaire site www.chessable.com behandelde Yasser Seirawan partijen uit zijn boek *Chess Duels*. Voor Salto TV interviewde Peter van der Lichte de nieuwe voorzitter van stadsdeel centrum, Dehlia Timman (zie foto hierboven). Uiteraard kwam vader Jan ook terloops ter sprake.

Ten slotte hebben het MEC en de KNSB de *Schaakpotcast* van Tim Verlaan mogelijk gemaakt. Zes vrijdagen vanaf 27 augustus wordt er een nieuwe aflevering gepubliceerd die te beluisteren is op Spotify en te zien is op YouTube.

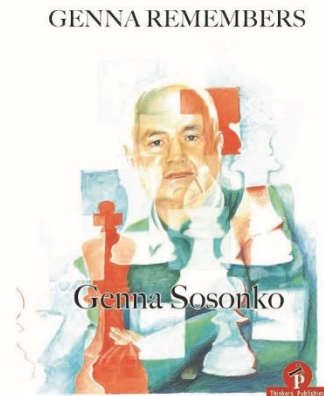
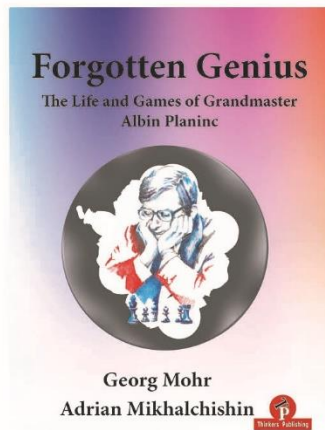
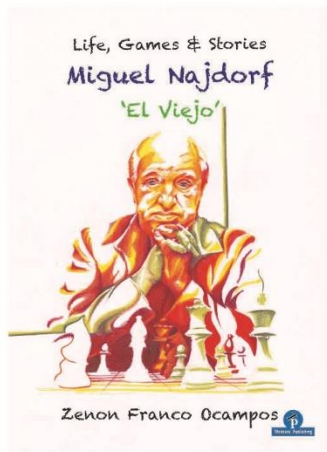
Als fervent podcastluisteraar kwam Verlaan op het idee een podcast te gaan maken over schaken. In zijn serie geeft een aantal prominente schakers uitleg over diverse facetten van het spel, maar vertellen zij ook interessante en leuke anekdotes en ervaringen. ‘Mister Chess’, Hans Böhm, was de eerste gast. Nick Schilder, Tobi Kooiman, Paul van der Sterren, Tex de Wit en Genna Sosonko zijn de andere gasten.

Ons 35-jarig jubileum - op 8 november 1986 opende het MEC zijn deuren - nadert met rasse schreden. In onze honderdste (!) Nieuwsbrief gaan we daaraan uiteraard uitvoerig aandacht besteden. Maar we hopen ook eind 2021 een borrel en een toernooi te kunnen organiseren.

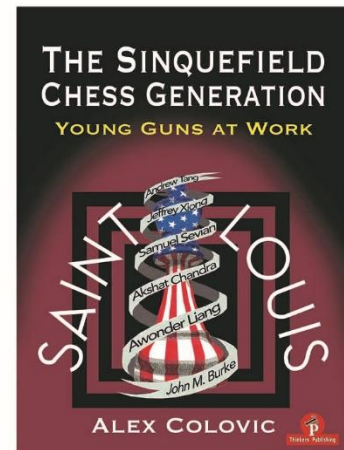
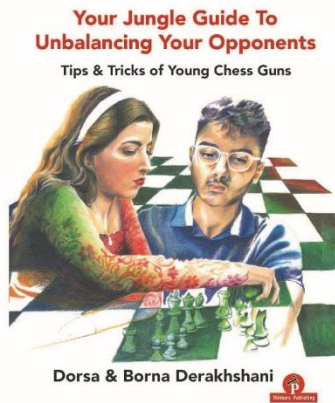
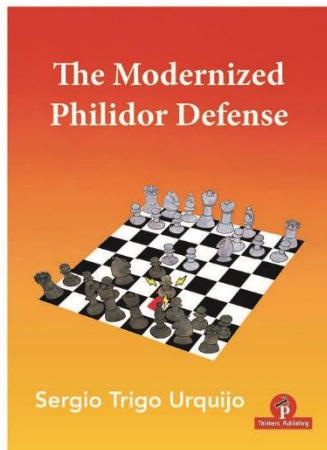
Helemaal fraai zou het zijn als we de traditie van Max Euwe Matches kunnen voortzetten maar dat is geheel afhankelijk van sponsoring!

Tim Verlaan, maker van de ‘Schaakpotcast’, in het MEC

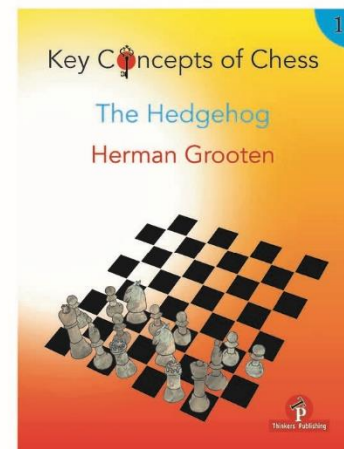
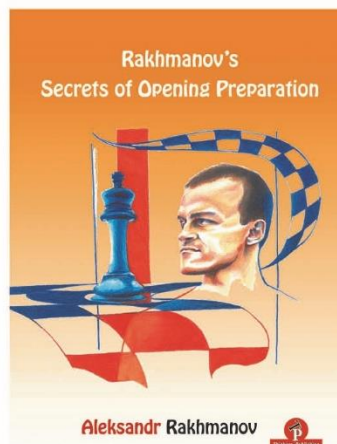
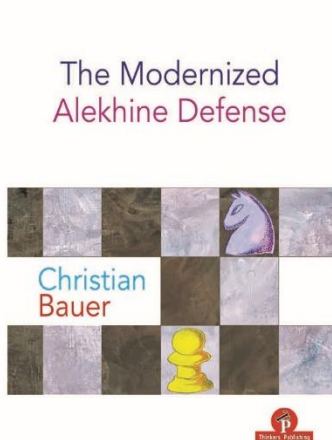
Advertentie

www.thinkerspublishing.com

Always One Move Ahead!

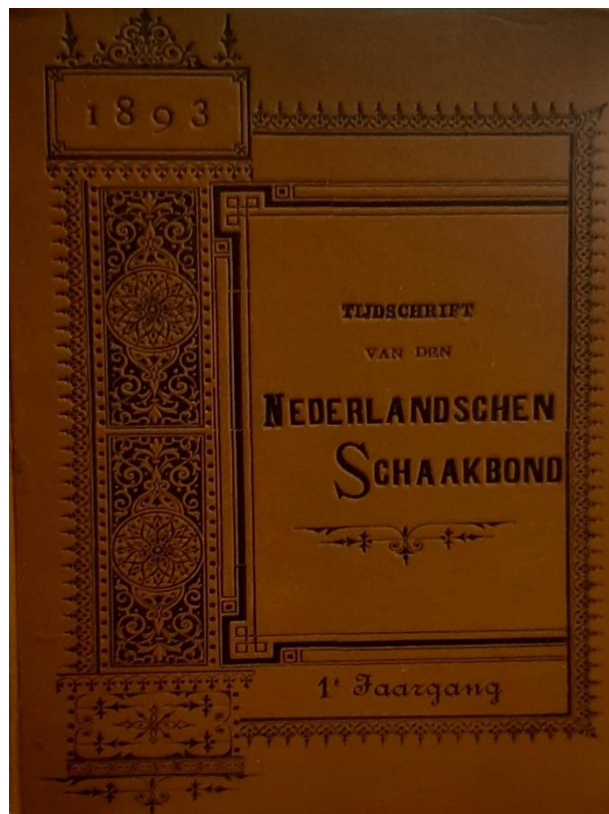
Bijzonder geschenk uit Sprang-Capelle

Bart Stam

Drie leden van schaakvereniging De Zandloper in Sprang-Capelle (Noord-Brabant) hebben donderdag 16 september een bijzonder geschenk aangeboden aan het Max Euwe Centrum. Het gaat om de eerste, ingebonden jaargang van het ‘Tijdschrift van den Nederlandschen Schaakbond’ uit 1893.

Het Max Euwe Centrum beschikte tot nu toe alleen over een niet-originele, gecombineerde band van de jaargangen 1893 en 1984.

Ben Bijdevier, oud-lid van De Zandloper, heeft het exemplaar geschonken aan het MEC. Voorzitter Gerard Rijkers overhandigde het exemplaar aan vrijwilliger Bart Stam (zie foto hieronder). Ook secretaris Henk Vennix en lid Ton Snoeren waren daarbij aanwezig. Zij kregen hierna een rondleiding door het museum.

De eerste jaargang uit 1893, geschonken door De Zandloper

De Zandloper is een kleine, gezellige vereniging met zestien leden in Sprang-Capelle (gemeente Waalwijk). De vereniging heeft haar clubavond op woensdagavond ‘met een gemiddelde opkomst van 99 procent,’ aldus Gerard Rijkers.

*Voorzitter Gerard Rijkers
overhandigt het ingebonden
exemplaar*

Advertentie

Innovative
chess computer
that adapts to
your level

Discover more at: dgt.nl/centaur

Afstudeerscriptie UvA over Max Euwe, de 'intuitionistische' schaker en wiskundige

Bart Stam

In Het Parool van zaterdag 28 augustus stond een interessant artikel van twee pagina's over Max Euwe. Het is geschreven door Peter de Jong die de afgelopen jaren een lijvige, driedelige partijverzameling uitbracht over onze naamgever.

Centraal staat de afstudeerscriptie van Max Laboyrie (21), student wiskunde aan de UvA. Daarin betoogt Laboyrie dat Euwe zowel in de wiskunde als het schaken grensverleggend was. Zijn scriptie heet 'Euwes intuitionistische reflectie op het schaken'.

De wiskundestudent uit Baarn geeft aan dat de latere FIDE-president zowel in het schaken als in de wiskunde deze destijds revolutionaire methode toepaste. Laboyrie: 'Het intuitionisme stelde Euwe in staat te bewijzen dat de beste zet altijd in een eindig aantal stappen te vinden is.' Laboyrie memoreert een wetenschappelijk artikel dat Euwe schreef in 1929, *Mengentheoretische Betrachtungen über das Schachspiel*. Laboyrie meldt verder dat Euwe reeds in de jaren zestig nadacht over de ethische aspecten van het opslaan van persoonsgegevens in databanken. In 1964 betoogde hij dat een computer kan denken, dat wil zeggen: gegevens ophalen uit een geheugen. Maar Euwe was ervan overtuigd dat een schaakcomputer, door het missen van intuïtie, nooit op grootmeesterniveau zou kunnen spelen. 'Ik win met mijn pink van dat ding.' Door zijn overlijden in 1981 heeft hij zijn ongelijk niet meer meegemaakt.

Twinning Chess bracht Europese steden bij elkaar

Minze bij de Weg

Een idealist, zo zou je hem toch wel kunnen noemen. Fred Maussen, marketingman, communicatiedeskundige en bovenal Europeaan. Misschien had zijn Limburgse afkomst ermee te maken, het deel van Nederland waar het buitenland nooit ver weg is. In elk geval vormden de mislukte Europese verkiezingen van 1984 voor hem de aanleiding om een activiteit op te zetten waarover schakers in veel Europese steden nog lang zouden napraten: de Twinning Chess Competition. Een ‘sof’ noemde hij die verkiezingen en dat had te maken met de opkomst. In Nederland ging iets meer dan vijftig procent van de kiezers naar de stembus.

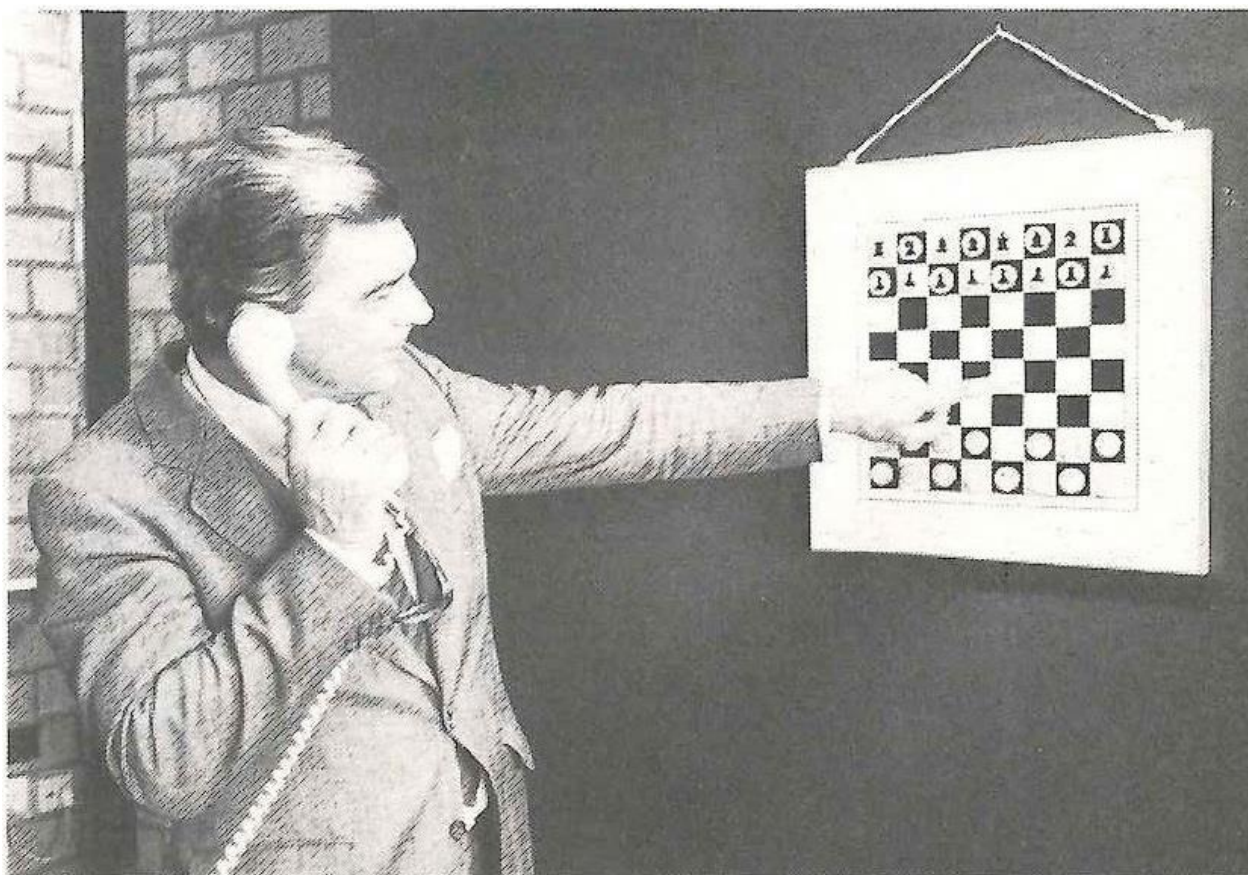
Je kunt bij zo’n resultaat je schouders ophalen en denken: het zal wel. Maar je kunt ook vanuit bevologenheid proberen een kleine bijdrage te leveren aan de Europese gedachte. Dat laatste deed Fred Maussen. In *Schakend Nederland* van mei 1985 legde hij uit hoe hij daartoe was gekomen.

‘Toen de laatste Europese verkiezingen zo’n sof werden dacht ik, er moet iets gebeuren als we Europees willen gaan denken. Ik vond dat er sprake was van slechte communicatie. Voor de verkiezingen was er een reusachtige informatiestroom, daarna viel alles stil. Mijn idee is dat je via zo’n schaakcompetitie een klein steentje kunt bijdragen aan het verbeteren van de contacten.’

De vorm die Maussen daarvoor bedacht, was eenvoudig: breng steden uit diverse Europese landen met elkaar in contact door ze een schaakpartij te laten spelen. En verbind aan die partijen een competitie zodat de contacten enkele jaren standhouden. ‘Waar het om gaat is dat er hiervan afgeleide contacten ontstaan via artikelen in de kranten. Ik hoop dat dit ertoe zal leiden dat mensen op zoek gaan en dat het op deze manier tot uitwisselingsprogramma’s kan komen.’

Zware klus

Zijn plan kwam niet helemaal uit de lucht vallen. Enkele jaren eerder had hij al eens een competitie georganiseerd voor Nederlandse gemeenten. Dat werd een reusachtig succes. In 1982 begonnen bijna 375 gemeenten aan een knock-outtoernooi. Drie jaar later bleek Bussum over de sterkste gemeenteambtenaren te beschikken.

Burgemeester Bulder van Krimpen aan den IJssel doet via de telefoon de openingszet voor zijn team. Bron: Schaakagenda 1989

Maussen liet er ook internationaal geen gras over groeien. De Europese verkiezingen vonden plaats van 14 tot 17 juni 1984, de schaakcompetitie ging op 15 oktober van dat jaar van start. Hoewel het enthousiasme groot was, duurde het even voor het toernooi op gang kwam. Want ja, hoe kom je bij een gemeente binnen met jouw ideeën? Maussen in *Schakend Nederland*: 'Het bleek een veel zwaardere klus dan ik had gedacht. Blijkbaar is er een incubatietijd nodig. Bovendien moet er in Nederland over alles officieel worden beslist. Ik dacht dat dergelijke kleine bedragen (de deelname kostte f 275,- per jaar, zo'n € 125, MbdW) tussen de soep en de aardappelen door zouden gaan.'

Ondanks deze bureaucratie had Nederland in de eerste ronde met ongeveer de helft van het aantal deelnemers toch een grote inbreng. In totaal meldden zich voor de eerste ronde 26 teams aan uit Nederland en ook uit landen als West-Duitsland, België, Portugal, Frankrijk, Groot-Brittannië en Zwitserland. De tweede ronde telde 36 teams en voor de derde ronde hoopte Maussen tijdens het interview met *Schakend Nederland* op zeventig teams. Hoe de *Leeuwarder Courant* op 17 april 1985 kon schrijven dat de tweede ronde begon met 62 gemeenten, is en blijft een raadsel.

Essen wint

Het was oorspronkelijk de bedoeling om zeven ‘inleidende’ ronden te spelen. Om daarna op basis van de krachtsverhoudingen in groepen verder te gaan. Dat bleek te hoog gegrepen. De zeven ronden kwamen er wel, maar daarna werd het toernooi afgesloten. De wedstrijd werd volgens het Zwitsers systeem gespeeld, maar er moesten wel de nodige aanpassingen worden gedaan. Zo deed niet elke stad mee aan alle ronden, waardoor het aantal deelnemers per ronde varieerde. De eindstand telde 56 deelnemers. Uiteindelijk bleek de Duitse stad Essen het sterkst met vijf overwinningen en twee remises.

Jaren later gaf Maussen toe dat hij zich op de klus had verkeken. Hij organiseerde het toernooi samen met zijn vrouw Caroline. Het leverde hem de nodige stress op en kostte een flinke duit. Wel keek hij er met plezier op terug. ‘Ik ben ermee opgehouden omdat het niet meer te combineren was met mijn bedrijfje,’ zei hij in *Schaakmagazine*.

Bezoek van het Amsterdamse team aan Lissabon. Tweede van rechts Lex Jongsma, schaakmedewerker van De Telegraaf

Telefooncel opsporen

De wedstrijden zagen er als volgt uit. Een partij duurde negentig werkdagen en het tempo bedroeg een halve zet per dag. Partijen die na deze tijd, 45 zetten dus, niet waren beëindigd werden gearbitreerd. Daarvoor werd IM Cor van Wijgerden ingeschakeld. Internet bestond nog niet, dus werden de zetten overgebracht per telex of telefoon.

Dat laatste kon tot onverwachte situaties leiden, zoals ik persoonlijk merkte als teamleider van Amsterdam Bijlmermeer dat enkele ronden meespeelde. Je sprak een vast tijdstip af waarop je belde of gebeld kon worden. Maar ja, dan bleek je op het *moment suprême* opeens in een restaurant te zitten. Mobiele telefoons waren er nog niet, dus moest je tussen de gangen door de straat op en een telefooncel opsporen om jouw zet door te geven!

Uiteenlopende aanpak

De bedoeling van de wedstrijd was, zoals gezegd, contacten leggen tussen steden en tegelijkertijd het plaatselijk schaakleven stimuleren. Daarvoor was publiciteit nodig. Kwam daar iets van terecht? Globaal genomen kunnen we zeggen dat het project in dat opzicht een succes werd. Het had er vooral mee te maken hoe de wedstrijd lokaal werd opgepakt.

In de Franse stad Vitrolles bijvoorbeeld waren de partijen te zien op elektronische demonstratieborden die vanuit een centraal punt werden bediend. Iedere inwoner kon een zet voorstellen. In de Engelse stad Leeds speelden schaakliefhebbers, maar de partij was voor het stadhuis wel te volgen op een speciaal demonstratiebord dat Twinning Chess had ontwikkeld.

In het Zwitserse Pully was de deelname een eenmanszaak. ‘Daar bleek een plaatselijke schaakmaniak bereid de gemeente te vertegenwoordigen,’ schreef *Schakend Nederland*. Andere steden lieten het spelen over aan de plaatselijke schaakclub, zoals bijvoorbeeld de Duitse steden Essen en Stuttgart. In die laatste stad leverde een jeugdselectie onder leiding van de plaatselijke ‘mister Schaak’ de zetten.

Op de website www.sfk-schach.de/schachgeschichten beschrijft de lokale schaakcoryfee Willy Rosen hoe het eraan toeging in Essen. ‘De stedelijke selectie kon bij dit speeltempo (één zet per twee dagen, MbdW) niet bij elkaar komen. Daarom werd in de WAZ (de grote regionale krant, MbdW) iedere twee dagen een diagram gepubliceerd met de laatste zet van de tegenstander en werden de lezers opgeroepen met een antwoord te komen. Een stedelijk team van vader en zoon Rosen en Willi Knebel nam de beslissing. Dat zorgde voor veel stress: ’s ochtends op kantoor, tussen de werkbijeenkomsten en telefoontjes door, Willi Knebel aan de

telefoon: de beller met twee computers heeft dit en dat voorgesteld. Daar werd dan nog eens over gediscussieerd, want 's middags moest de zet weg.'

DIE SIEGER AN IHREM SCHACHBRETT IN ESSEN: Vater Willy Rosen (rechts) und sein Sohn Bernd (links). Zwischen ihnen Willi Knebel, ihr „dritter Mann“.
waz-Bild: Franz Strauch

Het winnende team van Essen. Bron: Westdeutsche Allgemeine Zeitung (WAZ)

Böhm voor de Nachtwacht

Ook in Amsterdam speelde de plaatselijke krant een belangrijke rol. *Het Parool* had de eerste ronde geadopteerd en publiceerde de stelling. De lezers konden een zet doorbellen en de meest gekozen zet werd gespeeld. Schaakmedewerker Rob Hartoch hield een en ander in de gaten.

Toen hij halverwege de partij tijdens een bezoek aan Londen (de tegenstander van Amsterdam) erachter kwam dat de miljoenenstad grootmeesters had ingeschakeld, besloot hij zich er waar nodig mee te bemoeien. Twee keer corrigeerde hij een duidelijk verkeerde zet.

Vanaf de tweede partij nam *Het Nieuws van de Dag*, de Amsterdamse dochter van het Telegraafconcern, de wedstrijd over. Ton Sibbing, Jeroen van den Berg - de latere toernooirecteur van het Hoogovens Schaaktoernooi - en schaakjournalist Lex

Jongsma waren de contactpersonen. De laatste zorgde in *De Telegraaf* regelmatig voor grote stukken. Over publiciteit had Amsterdam toch al niet te klagen.

Burgemeester én schaakliefhebber Ed van Thijn deed de openingszet van de eerste partij. En voor de eerste zet van de wedstrijd Amsterdam-Leeds nam Hans Böhm plaats in het Rijksmuseum, met de Nachtwacht als achtergrond.

Amsterdam en Leeds waren bij uitstek voorbeelden waarnaar organisator Fred Maussen streefde. Ze gingen bij elkaar op bezoek en gaven het contact zo een extra dimensie. Amsterdam ging ook langs bij de tegenstanders in Lissabon (zie foto pagina 9). Andere steden bezochten het Hoogovens Schaaktoernooi in Wijk aan Zee. In 2001, bij de lancering van de tweede editie van Twinning Chess, stond in de wervingsbrief dat ongeveer dertig procent van de deelnemende steden en dorpen bij elkaar op bezoek was gegaan.

Burgemeester én schaakliefhebber Ed van Thijn doet de eerste zet

Hoog inzetten

Tja, die tweede editie van Twinning Chess. We zijn intussen vijftien jaar verder. Fred Maussen was met pensioen gegaan en kon de gedachte aan een nieuwe stedencompetitie niet uit zijn hoofd zetten. Zijn doelstelling was dezelfde: Europese steden met elkaar in contact brengen. Maar er was ook iets veranderd: hij hoefde het toernooi niet langer naast zijn werk te organiseren. En dus zette hij hoog in. Voor de tweede editie, die op 14 januari 2002 van start moest gaan, wilde hij 150 steden uit vijftien landen achter het bord hebben. In de bovenkamer van zijn ruime woning in Heemstede had hij twee medewerksters aan het werk gezet. Zo'n vijftienhonderd burgemeesters uit vijftien landen hadden in hun eigen taal een brief ontvangen. Er was een brochure in drie talen gemaakt. 'Alleen al aan vertaalkosten heeft het mij dit jaar tachtigduizend gulden gekost,' zei Maussen in juli 2001 tegen *Schaakmagazine*.

Twinning Chess brengt Europeanen met elkaar in contact

Veel deelnemers denken er nog met weemoed aan terug, de Europese stedencompetitie die in de jaren tachtig werd gespeeld. Voor hen is er goed nieuws: in januari 2002 zal een nieuwe versie van de Twinning Chess Competition van start gaan.

De Twinning Chess Competition zorgde in de jaren tachtig voor grote activiteit. Videoschermen op marktpleinen, plaatselijke radiostations die de zet van de dag aankondigden met speciaal gemaakte riedels, grote stukken in de kranten en steden die bij elkaar op bezoek gingen. Bedrijfseconoom Fred Maussen organiseerde het samen met zijn vrouw "tussen de soep en de aardappels" zoals hij het graag uitdrukt. Dat leverde hem flink wat stress op en het kostte hem een flinke duit, maar toch kijkt hij er met veel plezier op terug. "Ik ben er mee opgehouden omdat het niet meer te combineren was met mijn bedrijfje, maar ik had me voorgenomen: als ik ophoud met werken en weer tijd heb dan begin ik opnieuw." Zover is het nu. Maussen is nog steeds enthousiast en heeft nog steeds dezelfde doelstelling:

Europese burgers en steden met elkaar in contact brengen. Het spelen van een schaakwedstrijd tussen plaatsen vindt hij daarvoor een perfect middel. Dit keer wil hij het echt groot aanpakken. In de jaren tachtig speelden 56 steden uit 13 landen mee, met Essen als uiteindelijke winnaar. Voor de nieuwe wedstrijd wil hij op de startdatum 14 januari 2002 150 steden uit de vijftien landen van de Europese Gemeenschap achter de schaakborden hebben. Op beter gezegd achter de computer, want de wedstrijd zal zich volledig op internet afspelen. Er is voor het toernooi een website gebouwd, waarop alle wedstrijden te volgen zijn. Per werkdag wordt er een halve zet gedaan, maandag de eerste zet, dinsdag de tegenzet, enzovoort. Na zeventig dagen, 35 zetten dus, wordt er uitgevluggerd in het beschaafde tempo van 10 zetten per uur.

Vertaalkosten

Om het toernooi van de grond te krijgen is er een grote logistieke inspanning nodig. Terwijl Maussen zelf in Europa rondreisde op zoek naar subsidiegevers, sponsors, burgemeesters en journalisten ("ik werk niet meer, maar ik ben zeven dagen per week bezig", verzucht hij) zijn op een bovenkamer van zijn huis twee medewerksters aan de slag met het echte organisatie-werk. Vijftienhonderd burgemees-

ters in vijftien landen ontvingen een brief in hun eigen taal; de bijbehorende brochure werd slechts in drie talen uitgevoerd. "Alleen al aan vertaalkosten heeft het me dit jaar 80.000 gulden gekost", zegt Maussen. Ook moet de pers benaderd worden in honderdvijftig steden. Al met al bedragen de organisatiekosten 1.6 miljoen.

Hoe financiert hij dat allemaal? Maussen: "Het ministerie van Binnenlandse Zaken geeft 90.000 euro en de provincie Noord-Holland 14.000. De deelnemende gemeentes moeten 3000 euro betalen. De Vereniging van Nederlandse Gemeentes heeft mij verzekerd dat zo iets peanuts is voor wat ze ervoor terug krijgen. Ze kunnen zich immers via de website van het toernooi internationaal profileren." Verder hoopt Maussen op een flinke bijdrage van de Europese Gemeenschap en wil hij enkele kleinere sponsors werven. Een grote sponsor heeft hij bewust laten schieten. "Dat strookt niet met de filosofie van het project. Het gaat om de steden en contacten, het moet niet commercieel worden."

De Nederlandse burgemeesters hebben hun aanschrijvingsbrief sinds half juni in huis. Het initiatief ligt nu bij de gemeentes. Hebben de schaakclubs in uw plaats nog niets van de gemeente

De Engelse stad Leeds was in de jaren tachtig een enthousiaste deelnemer. Voor het stadhuis was een schaakbord opgesteld met de partij die aan de gang was.

gehoord, dan wordt het misschien tijd om eens bij het gemeentehuis te informeren. Ieder land mag maximaal twintig procent van de deelnemers leveren; er zouden dus maximaal dertig Nederlandse steden van de partij kunnen zijn. Is uw stad daar ook al bij? (MbdW)

Zie ook
www.twinningchess.com.

Ook Schaakmagazine van 2001 besteedde aandacht aan Twinning Chess

Een groot bedrag. Maussen schatte dat de totale organisatiekosten 1,6 miljoen gulden zouden bedragen. Hij wilde dat financieren met subsidies, sponsoring en een eigen bijdrage van de deelnemers. Het ministerie van Buitenlandse Zaken had negentigduizend euro toegezegd, de provincie Noord-Holland veertienduizend.

Daarnaast hoopte hij op een ruime bijdrage van de Europese Gemeenschap en wilde hij enkele kleinere sponsors werven. Om de begroting rond te krijgen, moesten deelnemende gemeenten drieduizend euro betalen. ‘De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft mij verzekerd dat zoiets peanuts is voor wat ze ervoor terug krijgen. Ze kunnen zich immers via de website van het toernooi internationaal profileren,’ voegde Maussen daar hoopvol aan toe.

Fikse misrekening

Juist dat laatste bleek een fikse misrekening. Van de aangeschreven steden hadden slechts zestien zich aangemeld. Twintig andere steden wilden wel meedoen, maar dan moest de inschrijving van drieduizend euro omlaag. Ook de bijdrage van het ministerie viel veel lager uit: dertigduizend euro per jaar. ‘We hebben honderdduizend euro nodig, tenslotte zouden er per jaar twee mensen fulltime mee bezig zijn,’ zei Maussen. Hij had gehoopt gebruik te maken van de 750.000 euro die het ministerie jaarlijks uittrok om de Europese Gemeenschap te promoten. ‘Maar we hebben ons erop verkeken dat een groot deel daarvan al politiek is bepaald.’

En dus trok hij noodgedwongen de stekker uit het project. Een laatste citaat uit *Schaakmagazine* van februari 2002: ‘Als ik zie welke reacties ik heb gekregen, bijvoorbeeld uit het Europees Parlement, dan is dat hartverwarmend. Iedereen was wild enthousiast, in Brussel en bij de Europese Commissie. Maar als je de regeltjes ziet, dan blijkt je niet te voldoen aan een van de dertig voorwaarden. Je wordt van het kastje naar de muur gestuurd. Ik ben zo moe geworden van het hele subsidiegedoe. Je moet een politicus zijn om wijs te worden uit al die regels.’

Verrassend cadeau voor scholen

Is dit een eind in mineur van dit verhaal? Niet helemaal. Fred Maussen had indertijd fraaie magnetische wandschaakborden laten maken. Zonde om daar niets mee te doen. Zeven jaar na het afblazen van het stedentoernooi kwam *De Heemstede*, het lokale nieuwsblad, met de kop ‘Interscholair schaaktoernooi met verrassend cadeau’. Wat bleek? Caroline Maussen had tien magnetische wandschaakborden meegenomen naar het plaatselijk scholentoernooi. Elke school kreeg een exemplaar. De jeugd was dus de laatste winnaar van dit gedreven project.

MEC verwelkomt 87.000^e bezoeker

Bart Stam

Vanaf de opening op 8 november 1986 houdt het Max Euwe Centrum het aantal bezoekers nauwkeurig bij. Elke duizendste bezoeker wordt door ons in het zonnetje gezet.

Dirk Goes was op vrijdag 10 september de 87.000^e bezoeker sinds 1986 en daarmee de gelukkige. Dirk is zeer bekend in de Amsterdamse en Nederlandse schaakwereld. Hij is een enthousiast clubschaker die veel toernooien en schaakmanifestaties bezoekt. Maar hij is ook een gewaardeerd schaakchroniqueur, onder andere voor de nieuwsbrief van het Max Euwe Centrum en de SGA (Schaakbond Groot-Amsterdam). In deze hoedanigheid is hij een regelmatige bezoeker van het Max Euwe Centrum om in de boeken, tijdschriften en overige archiefstukken onderzoek te doen naar bekende en minder bekende schakers uit het verleden en historische toernooien en andere schaakevenementen.

Dirk Goes (65) is een geboren en getogen Amsterdammer. Hij is lid van de schaakclubs Amsterdam West en Zukertort Amstelveen.

Van het Max Euwe Centrum ontvangt Dirk een cadeaupakket dat onder andere bestaat uit een fotoboek en briefkaarten van Max Euwe en een tegoedbon voor de aanschaf van schaakboeken. Wij feliciteren Dirk Goes van harte en hopen hem nog lang te mogen ontvangen in het MEC!

Dirk Goes, de 87.000^e bezoeker van het Max Euwe Centrum.

Foto: Maarten Mellegers

Euwe in Zwitserland

Peewee van Voorthuijsen

Tussen de vele landen die Euwe in zijn leven bezocht heeft, springt een eruit: Zwitserland. In eerste instantie voor het schaken natuurlijk, maar zeker na de Tweede Wereldoorlog was Euwe er bijna elk jaar. En dat kan niet met zijn talent voor skiën te maken hebben, want dat was volgens Maroczy (zie het artikel van Symon Algera in Nieuwsbrief 99 van juni 2021) volledig afwezig...

De eerste kennismaking met de bergen was voor Euwe de vriendschappelijke match tegen Maroczy in Bad Aussee (Oostenrijk). Hoewel hij in de jaren twintig veel toernooien speelde en langzaam de wereldtop naderde, was Zwitserland daar niet bij. Voor het eerst zien we Euwe in actie op Zwitserse bodem in juli 1932 in Bern.

Razende reporter

Bij het vertrek met de trein is er ook een razende reporter aanwezig. Dit keer van *Het Volk*. Zo lezen we in de editie van 15 juli het volgende: ‘Alles goed en wel, zeggen wij onverstoorbaar, maar dezen keer doet Miss Menchik niet mee, dus wie moet (oogen ten hemel) grootmeester Euwe, ons aller hoop en vertrouwen, de eerste nederlaag toebrengen - wie? En waarachtig, nu lacht Euwe voluit.’

Een interessante formule: zes topspelers, aangevuld met tien Zwitsers. Zoals bekend is het dan vooral zaak de ‘kleine mannetjes’ te meppen. Dat viel de heren topspelers niet mee. Flohr had het beste resultaat tegen de Zwitsers met een halve verlies, daarna volgden Aljechin (twee remises) en Sultan Kahn (een nul). Euwe staat drie remises toe.

Onderling vechten de topspelers ook flinke robbertjes uit. Bogoljoebov scoort het beste (vier uit zes) en wint van Aljechin, maar drie verliespunten tegen de Zwitsers doen dat goede werk teniet. Euwe is de enige die geen enkele partij verliest – de verslaggever van *Het Volk* zal tevreden zijn geweest - en wordt gedeeld tweede met Flohr, een punt achter Aljechin. Dat hij de wereldkampioen op remise houdt lijkt een fraai resultaat. Analyse laat echter zien dat Euwe – met een minuspion! – op ingewikkelde wijze had kunnen winnen toen Aljechin zijn toren even buitenspel zette. Na die gemiste kans brengt de Nederlander eerst het toreneindspel in evenwicht, en maakt hij remise in het daaropvolgende dame-eindspel. De partij is ook nog afgebroken maar de geschiedenis vertelt ons niet op welke zet...

‘Die ewige Wiederkehr des Gleichen’

Twee jaar later, in juli 1934, is Euwe weer terug in Zwitserland. In Zürich is er weer een toernooi met een mix van topspelers en Zwitsers. Deze keer eerlijk verdeeld: acht om acht. Wereldkampioen Aljechin was toevallig in Nederland na zijn gewonnen match tegen Bogoljoebov. Zoals altijd waren de verslaggevers paraat. Deze keer van

het *Nieuws van den Dag*. ‘Wat zegt u van het meespelen van dr. Lasker te Zürich?’ is een van de vragen. Euwe antwoordt hierop met: ‘Zeer interessant. Alleen wil ik opmerken dat het karakter van dit toernooi zich nu opeens gewijzigd heeft. Aanvankelijk was de opzet als van het toernooi te Bern in 1932, een gezellige wedstrijd van tien Zwitsers met een zestal meesters. Thans komen er ieder oogenblik nieuwe namen opduiken, zoodat het tegen 14 Juli zou kunnen blijken een der sterkste toernooien aller tijden te zullen worden.’

Nou ja, met de helft Zwitsers viel dat toentertijd wel mee, dunkt me. Dat blijkt ook ras, want Aljechin en Flohr scoren de volle bak en nemen zo een voorsprong op Euwe die twee halfjes laat liggen. Voeg daarbij dat hij in de tweede ronde verliest van Lasker, en een ramp lijkt zich af te tekenen. Euwe compenseert dat echter op voortreffelijke wijze door van Bernstein, Bogoljoebov én Aljechin te winnen! De partij van onze landgenoot tegen de wereldkampioen met **31.Pf7!** zal veel lezers bekend zijn. Dat feit haalt meteen de voorpagina van *De Telegraaf* van 19 juli. Uiteindelijk wint Aljechin het toernooi met een punt voorsprong op Euwe en Flohr. *De Telegraaf* van 29 juli meldt dat weer keurig op de voorpagina, met de volgende toevoeging: ‘Het feit, dat Euwe te Zürich slechts één punt bij den wereldkampioen achter bleef doet het beste vermoeden t.a.v. den komenden tweekamp Euwe–Aljechin om den wereldtitel.’

*‘A challenger of steady nerve, stout heart, and an efficiency like a man-eating tiger’
(Napier)*

Profetische woorden, dat moge duidelijk zijn. Dit keer blijft Flohr als enige ongeslagen en alle Zwitsers eindigen weer keurig onderaan. Jaja, Nietzsche wist waarover hij het had met zijn ‘Wiederkunft des Gleichen’...

Aanloop naar het WK van 1948

Direct na de Tweede Wereldoorlog is Euwe weer terug in Zwitserland. Of beter gezegd: na het overlijden van Aljechin in maart 1946, waardoor de wereldtitel vacant is. We zien dat Euwe op het station van Arosa (niet ver van Davos) wordt verwelkomd door Alexander Rueb. Alles ter voorbereiding op het congres van Winterthur later dat jaar. Eerste punt van bespreking was natuurlijk de opvolging van Aljechin. Het daadwerkelijk gerealiseerde matchtoernooi werd geopend, maar ook een match Botwinnik-Euwe. Is toen ook al de opzet van zonale en interzonale toernooien besproken? Op www.chesshistory.com/winter/index.html kunt u een uitgebreid verslag vinden van dit *interregnum*. Daar hopen we in een latere nieuwsbrief nog op terug te komen.

Henry Grob

Er is al vaak gememoreerd dat de naamgeving van schaakopeningen niet altijd even consequent is geweest. Nu kan ik mij ook voorstellen dat niet iedereen voorop loopt om zijn naam aan **1.g4** te verbinden maar Grob is dat dus gelukt. Hij speelde deze openingszet overigens alleen maar in correspondentiepartijen, en niet aan het bord. Daarnaast publiceerde hij uitgebreide analyses in zijn column in de Zwitserse

kranten. Grob werd ook wel de eerste Zwitserse professional genoemd. Tja, in het land der blinden is eenoog koning zullen we maar zeggen.

Waarom de match Euwe-Grob in 1947 plaatsvond, is onduidelijk. Grob had in 1933 al eens een match verloren tegen Flohr met 1½–4½. Opmerkelijk genoeg was zijn enige winstpartij het resultaat van een black-out van Flohr. Deze dacht dat het ondekbaar mat in één was maar een simpele koningszet had dat verhinderd...

Hoe dan ook, Euwe liet geen spaan heel van Grob en gaf slechts een remise af. Ik geef onmiddellijk toe dat ik mij enigszins onzeker zou gaan voelen als mijn tegenstander zo aan het bord zat, zoals op de foto hieronder!

Henry Grob

‘Speisesaal’

Daarmee was de koek nog niet op qua (schaak)reizen naar Zwitserland. In de aanloop naar het Kandidatentoernooi van 1953 speelde Euwe in de jaren daarvoor een aantal kleine toernooien. In het kersttoernooi van Luzern (1950) werd hij gedeeld eerste met Pilnik. Euwe had zo zijn eigen gedachten bij dit toernooi, aldus *Het Vrije Volk* van 4 januari 1951: ‘*Speisesaal* staat op de toernooizaal die we dagelijks binnengaan. Overigens geen al te slechte benaming, wanneer men, zoals Pilnik en ik, er voornamelijk op uit moet zijn, zoveel mogelijk de overigen, als zwakker te boek staanden, te *verspeisen*. En men kan wel vaststellen dat Pilnik en ik ons van deze taak hebben gekweten.’

Een jaar later, bij het herdenkingstoernooi van Erwin Voellmy in Basel (1952), moet Euwe de oude rot Vidmar een halfje voor laten. In de beslissende partij uit de laatste ronde heeft Vidmar wit en die kleur is wel aan hem besteed. De verslaggever van *Het Vrije Volk* van 2 februari meldt droef: ‘Daar Vidmar in de partij tegen onze landgenoot aan remise voldoende had om de eerste plaats te behalen, nam hij geen enkel risico. Hij dwong al spoedig een Koninginneruil af, waarop een eindspel ontstond, dat vrijwel geen mogelijkheden bood, zodat de partij in remise eindigde.’

Prettige schakers

Datzelfde jaar in Zürich werd Euwe gedeeld tweede met Christoffel, achter Lundin. In de voorbeschouwing in *Het Vrije Volk* van 12 juli toont Euwe zich niet onder de indruk: ‘Zwitserland is lang gespeend gebleven van grote internationale wedstrijden en deze wedstrijd moet dan ook worden gezien als een eerste poging om de glorie van Bern 1932 en Zürich 1934 in ere te herstellen. En nog niet eens een zeer geslaagde poging. Zowel in Bern als in Zürich dongen de wereldkampioen en enkelen zijner voornaamste concurrenten mede, terwijl dezen thans ver te zoeken zijn.’

Halverwege het toernooi komt Euwe terug bij zijn lezers. Helaas heeft hij een droevige mededeling voor hen: ‘De held van het schaaktoernooi te Zürich is tot heden de Zweed Lundin. Toen in de tweede ronde de Zwitser Stachelin het reeds na dertien zetten opgaf en in de derde ronde Crisovan zelfs na twaalf zetten, verklaarde Lundin: ‘Het is de eerste keer, dat ik in Zwitserland speel en ik wist niet dat de Zwitsers zo prettige schakers waren.’ Gisteren werd ik in 24 zetten het slachtoffer – wie weet, wat hij nu van de Nederlanders vindt.’

Zwanenzang

Een jaar later (1953) speelt Euwe zijn laatste noot in de strijd om het wereldkampioenschap in het grote kandidatentoernooi van Zürich. Hij speelt een aantal fantastische partijen (22..., Th8 tegen Geller bijvoorbeeld) maar wordt uiteindelijk voorlaatste. In Nieuwsbrief 99 schreef Minze bij de Weg al over de rol van Euwe bij het ontstaan van het Clare Benedicttoernooi in 1953. Daarin speelt hij elk jaar mee. Vier keer haalt hij het beste resultaat op het eerste bord, tot 1958. Dat jaar verliest hij twee keer (tegen Oostenrijk en ...Zwitserland!). Hierna houdt Euwe de eer aan zichzelf.

Donner en DutchBase

Peewee van Voorthuijsen

Tijdens het rondneuzen op de vernieuwde MEC-website viel me bij het kopje Historie opeens de verwijzing op naar DutchBase. En toen ik onder ‘Founder & Archivist’ de naam van Jack Goossens zag staan, gingen mijn gedachten meteen terug naar de voortreffelijke LIGA-rapidtoernooien uit de jaren tachtig in Roosendaal. Ach, hoeveel keer had ik daar niet opgebokst tegen Thierry Penson en meneer Boey?

Weinig van die partijen zijn in mijn archief terecht gekomen. Merkwaardigerwijs is wel het toernooi van 1983 opgenomen in www.chessmetrics.com (de website van Jeff Somas over historische ratings). Een performance rating van 2553 zie ik, kom daar nu nog eens om...

Al bladerend door DutchBase belandde ik in 1967 bij Amsterdam IBM I. Portisch won maar de statistiek liet ook zien: 66/1. Ofwel: er ontbrak één partij. Nieuwsgierig als ik ben klikte ik door naar de toernooidatabase. Ik zag dat in de tiende ronde er één partij was van één zet: Enevoldsen-Donner, **1.e4** en **1-0**.

Donner natuurlijk

Op de een of andere manier verraste mij dat niet. Fluks de kranten van de dag erna erbij gezocht. De verslaggevers buitelden over elkaar heen in dramatische beschrijvingen, de een nog steviger aangezet dan de andere.

Wat was er gebeurd? Het aanvangstijdstip van de voorlaatste ronde was verplaatst naar 10 uur, vanwege niet nader omschreven technische redenen. Donner lag op dat tijdstip nog gewoon in bed. Het verhaal vertelt niet of de wedstrijdleiding nog pogingen heeft gedaan de grootmeester te bereiken. Feit is wel, dat toen Donner tegen het middaguur kwam aanscheuren in een taxi, het reglement inmiddels was toegepast en hem slechts een reglementaire nul restte. De verslaggever van *Trouw* is het meest poëtisch: ‘Vandaag - slotronde voor de grootmeesters - hebben we hetzelfde aanvangsuur. Donner was wat dat betreft gisteren nog vol goede voornemens...Morpheus contra Godin Caïssa, een ongelijke strijd.’

Een nieuwe wekker

Ik was vooral benieuwd naar de reactie van Donner zelf. Die is te vinden in *De Tijd* van 31 juli 1967. ‘Een vervelende gebeurtenis overkwam mijzelf in deze ronde die om 10 uur ‘s morgens begon. Ik had me eenvoudig verslapen en kwam meer dan een uur te laat. (...)Enevoldsen was er niet zeer gelukkig mee. Ik kon weinig anders doen dan mijn excuses aanbieden en de wedstrijdleader beloven een nieuwe wekker te kopen, die wel op het juiste tijdstip afgaat.’ Tja, het instellen van een nieuwe wekker gaat natuurlijk niet vanzelf... maar Donner was er wel de laatste ronde en hij won!

Ree–Donner eerder in het IBM-toernooi van 1967

Het was me overigens de ronde wel. Naast de professionals speelden ook veel amateurs mee in dat IBM-toernooi. Ongelukkigerwijs viel de prijsuitreiking voor de amateurs samen met de tiende ronde. Langeweg was zoals bekend gevoelig voor verstoringen. Hij klaagde dan ook dat hij zich amper kon concentreren.

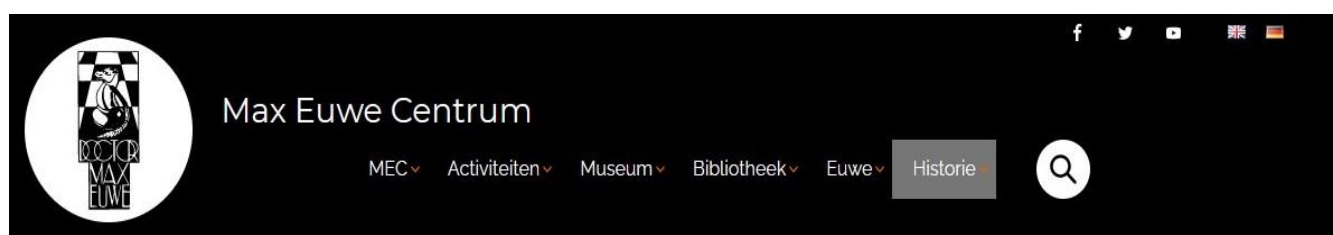
De verslaggever van *Het Vrije Volk* van 31 juli heeft zijn mening klaar: ‘En wij (sic!) kunnen ons dit indenken. In dezelfde ruimte waar de partijen gespeeld werden, zou na afloop van de ronde de prijsuitreiking plaatsvinden van de tienkampen, zodat met het verstrijken van de speeltijd steeds meer mensen arriveerden. Zij veroorzaakten een constant rumoer, waartegen de wedstrijdleiding te weinig optrad. Ten slotte besloot men de partij op een rustiger plekje voort te zetten. Op dat moment was het kwaad evenwel al geschied en had het overwicht van Scholl zo’n vorm aangenomen, dat Langeweg voor een verloren zaak vocht.’

DutchBase

Het doel van DutchBase was een allesomvattende database te vormen van partijen die zijn gespeeld op belangrijke schaaktoernooien in Nederland. Het oorspronkelijke idee is afkomstig van John Saunders die in 1997 met BritBase was begonnen. Er zijn nu diverse andere nationale schaakdatabases bijgekomen op internet. Nederland, dat een belangrijke rol speelt in de schaakwereld, wilde niet achterblijven. DutchBase streefde naar kwaliteit in plaats van kwantiteit. Helaas zijn er geen nieuwe partijen opgenomen na 2002.

Inmiddels zijn bijna twintig jaar verstreken. Het MEC heeft al een aantal aanvullende partijen binnengekregen. Nu zijn de meeste toernooien na 2002 wel in databases opgenomen. Maar compleet is wat anders, zeker bij open toernooien.

Een blik op de website van BritBase leert dat zij nu de nadruk leggen op het compleet krijgen van de Britse kampioenschappen en het toernooi van Hastings. Vertaald naar Nederlandse toernooien zou dat het NK zijn en het Hoogovens Schaaktoernooi (inclusief Corus en Tata Steel Chess). Het eerste NK is compleet (Leiden, 1909) maar de twee volgende toernooien (Delft, 1912 en Den Haag, 1919) missen negen respectievelijk vijf partijen. Het toernooi van 1921 is weer compleet, maar ook latere jaren ontbreken er nogal wat partijen. Een schone taak: wie helpt?

Dutchbase

1800-1899 1900-1950 1951-1960 1961-1970 1971-1975 1976-1980 1981-1985 1986-1990 1991-1995 1996-2000 2001-2002				
DutchBase 1800-1899				
Year	Event	Games	Winner	Info
1824	Correspondence Cities	67	cr cities (1824-1886)	
1861	Amsterdam/Rotterdam	15	Anderssen, Adolf	
1873	The Hague	11	Steinitz, Wilhelm	
1884	Gouda	30	Messemaker	
1886	Utrecht	21 / 2	Van Foreest, D	
1889	Amsterdam I, II	64 / 18	I: Burn, II: Olland	
1890	The Hague	30	Loman	
1896	Haarlem	29	Steinitz, Wilhelm	
1896	Leiden	2	Steinitz, Wilhelm	
1898	Utrecht m	7 / 6	Albin (+4 -1 =2) - Te Kolsté	
1899	Amsterdam	120	Atkins	

Voorbeeldpagina van DutchBase. Op deze pagina zijn toernooien en tweekampen te vinden die tussen 1800 en 1900 zijn gespeeld in ons land.

Ga voor een volledig overzicht van DutchBase (tot en met 2002) naar:
<https://maxeuwe.nl/dutchbase/>.

Het MEC als vraagbaak

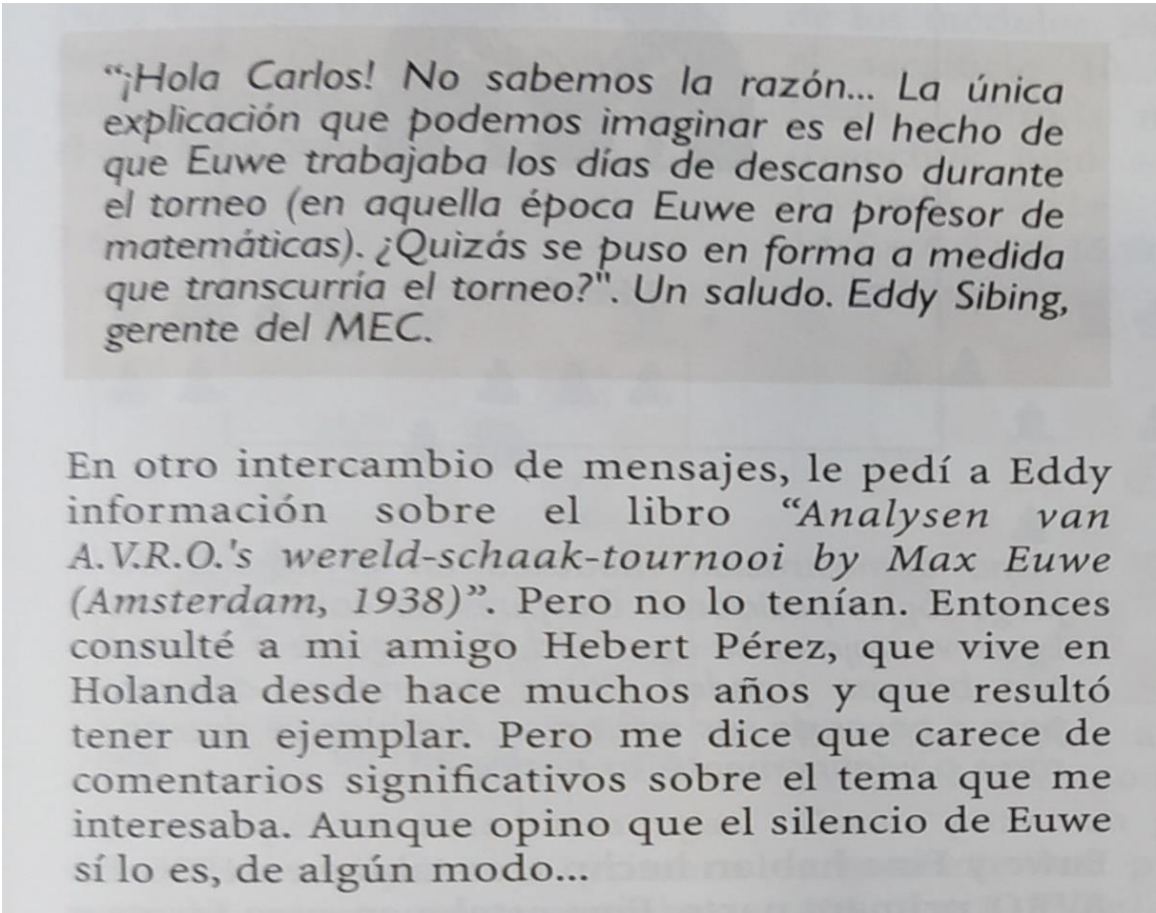
Eddy Sibbing

Regelmatig krijgt het Max Euwe Centrum verzoeken om informatie, vooral uit het buitenland. Denk dan vooral aan foto's, uitslagen, partijen, artikelen, boeken et cetera.

We hebben diverse kenners, zoals Evert-Jan Straat, Eric de Winter, Dirk Goes, Peewee van Voorthuijsen en Minze bij de Weg. Zij kunnen helpen bij de veelal historische vragen. Daarnaast kunnen we een beroep doen op kenners in ons netwerk, waardoor we veel vragen kunnen beantwoorden.

Wat het resultaat is van onze research, is niet altijd duidelijk. Soms krijgen we een boek of artikel, maar vaak is een bedankmail het laatste dat we vernemen.

Bij toeval kwam ik in een bibliotheek in Madrid een artikel tegen in het Spaanse schaaktijdschrift *Peón de Rey* van grootmeester Carlos H. Garcia Palermo over het AVRO-toernooi van 1938. Bladerend zag ik opeens mijn eigen naam staan in het artikel:

“¡Hola Carlos! No sabemos la razón... La única explicación que podemos imaginar es el hecho de que Euwe trabajaba los días de descanso durante el torneo (en aquella época Euwe era profesor de matemáticas). ¿Quizás se puso en forma a medida que transcurría el torneo?”. Un saludo. Eddy Sibbing, gerente del MEC.

En otro intercambio de mensajes, le pedí a Eddy información sobre el libro “*Analysen van A.V.R.O.'s wereld-schaak-tournooi by Max Euwe (Amsterdam, 1938)*”. Pero no lo tenían. Entonces consulté a mi amigo Hebert Pérez, que vive en Holanda desde hace muchos años y que resultó tener un ejemplar. Pero me dice que carece de comentarios significativos sobre el tema que me interesaba. Aunque opino que el silencio de Euwe sí lo es, de algún modo...

Uiteraard extra leuk om zo te zien dat ons zoekwerk niet voor niets is geweest!

De partij Kortsjnoi-Enklaar uit 1976

Eddy Sibbing

Af en toe komen we in ons archief originele notatieformulieren tegen, zoals deze van Viktor Kortsjnoi. Na enig speurwerk kwamen we erachter dat deze partij is gespeeld op zaterdag 9 oktober 1976 aan het eerste bord van de hoofdklassewedstrijd Volmac Rotterdam-Holland Data VAS/ASC. Alle partijen uit de Hoofd- en Meesterklasse van de KNSB verzamelen en publiceren in Dutchbase is ook idee, maar wel een enorme klus....

Kortsjnoi won vrij gemakkelijk in 28 zetten van IM Bert Enklaar (1943-1996). Omdat het handschrift van 'Viktor de Verschrikkelijke' niet erg duidelijk was en hij bovendien in het Russisch noteerde, geven we onder het notatieformulier de gespeelde zetten.

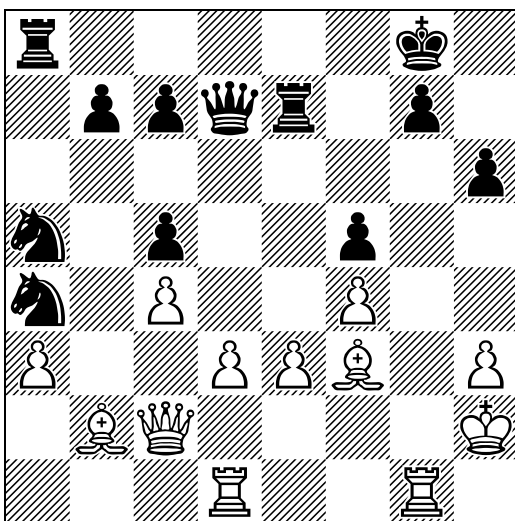
Kortsjnoi speelde diverse jaren voor Volmac Rotterdam

Koninklijke Nederlandse Schaakbond

WEDSTRIJD Gespeeld Partij
 door met wit
 en met zwart
 zetten per eerste uur vervolgens per uur
 Stand klok wit Stand klok zwart

WIT		ZWART		WIT		ZWART
c4	1	e5		c4	21	h4
h4	2	h6		h4	22	h4
h4	3	h6		h4	23	h4
g3	4	e5		h4	24	h4
d3	5	e5		h4	25	h4
c4	6	d6		h4	26	h4
d3	7	h6		h4	27	h4
h4	8	c4		h4	28	h4
h4	9	h4		h4	29	h4
h4	10	h4		h4	30	h4
h4	11	h4		h4	31	h4
h4	12	h4		h4	32	h4
h4	13	h4		h4	33	h4
h4	14	h4		h4	34	h4
h4	15	h4		h4	35	h4
h4	16	h4		h4	36	h4
h4	17	h4		h4	37	h4
h4	18	h4		h4	38	h4
h4	19	h4		h4	39	h4
h4	20	h4		h4	40	h4

1.c4 e5 2.Pc3 Pf6 3.Pf3 Pc6 4. g3 Lc5 5.d3 0-0 6.Lg2 d6 7.0-0 h6 8.Pa4 Le6 9.b3
 Pd7 10.Lb2 a5 11.Pxc5 dxc5 12.e3 Lg4 13.Dc2 De7 14.Tfe1 Dd6 15.a3 Tad8
 16.Dc3 Tfe8 17.h3 Lxf3 18.Lxf3 a4 19.Tad1 axb3 20.Dxb3 Pb6 21.Le4 Ta8
 22.Kh2 Pa5 23.Dc2 Dd7 24.f4 f5 25.Lf3 exf4 26.gxf4 Te7 27.Tg1 Pa4 (zie diagram)

28.Lf6 1-0

(Zwart verliest de kwaliteit na 28...,Tf7
 29.Ld5)

Louis Gans en de dammers

Peewee van Voorthuysen

In de Digitale Nieuwsbrief van maart 2021 werd gewag gemaakt van boze dammers, nog wel op onze eigen Louis Gans. Helaas beschikten we niet over de relevante nummers van damtijdschrift *Hoofdlijn*. Dat probleem is inmiddels opgelost dankzij een aandachtige lezer, Gerard Welling. Hij stelde kopieën ter beschikking, zodat u nu kennis kunt maken met de Erik Hoeksema van zijn tijd.

Na het licht neerbuigende artikel van Louis Gans in het *Jonge Leven* over de dammers ('het beoefenen van het spel door boeren'), klom zijn voormalige teamgenoot bij VAS, Jack de Haas, in de pen. Zijn belangrijkste argument luidde: 'De cultuur van een spel wordt toch niet bepaald door zijn beoefenaren, m.i. wordt dit bepaald door haar betekenis voor een beschaafde uitwerking op de geest. Verscherpen van het denkvermogen doet het dammen minstens in gelijke mate als het schaken.' Gans slikte zijn woorden in en gaf meteen een beschrijving van de vele verdiensten van De Haas voor het damspel.

Simultaanseances

Op de eerste plaats waren daar de vele simultaanseances die De Haas gaf door heel het land. Vanuit het schaken wist hij hoe populair dat was en met name de gewone speler de kans gaf zich te meten met de sterke spelers. In *Het Damspel* (het bondsblad van de dammers sinds 1909) van 2 januari 1912 kunnen we lezen welke omvang dat heeft aangenomen: 'Van 1901-1911 gaf De Haas 45 simultaanséances tot een gezamenlijk aantal van ± 1300 partijen, ongerekend de talrijke séances in het V.A.D. (Verenigd Amsterdams Damgenootschap) en in huishoudelijken kring. Is zulk een krachtsontwikkeling voor propaganda niet ongeëvenaard? Nog geen Euwe, dat is duidelijk, maar petje af!'

Wat daarbij natuurlijk hielp was dat hij – naast een sterk schaker- een buitengewoon sterk dammer was. Vele malen Nederlands kampioen, en zelfs uitdager van de (officieuze) wereldkampioen Isidore Weiss. In *De Groene Amsterdammer* van 4 december 1904 vergelijkt de verslaggever de stijl van beiden: 'Men zag hier twee systemen verdedigen: het buitengewone combinatie-spel van den heer Weiss en het serieus positie-spel van den heer De Haas.'

De match eindigde in een gelijkspel: 10-10. Beiden wonnen drie keer, vier keer werd het remise. Gans noemt nog specifiek de sterkte in het eindspel van De Haas en voegt er een interessante observatie aan toe: het eindspel is bij dammen moeilijker dan bij schaken. Zelf kan ik dat niet beoordelen (ik vind het eindspel zeker niet eenvoudig), maar wellicht dat een opmerking van Aleksej Sjirov hier uitkomst biedt. Hij

verklaarde eens dat zijn geweldige rekenvermogen hem juist in het eindspel voordeel bracht, en niet noodzakelijkerwijs bij zijn gevreesde aanvalsspel!

Kistje sigaren

Net als Euwe speelt De Haas heel veel matches. In zijn geval was dat aan het eind van de negentiende eeuw. Alleen, deze partijen zijn in het stof der tijden verloren geraakt. Rob Jansen verzucht in *Hoofdlijn* van september 1994: 'Een precieze datering van deze matches is niet te geven. Zij zijn alle in de huiskamer of het café gespeeld.(...) Jammer genoeg is ook niets terug te vinden van de door B. Springer genoemde wedstrijd, waarin De Haas in de finale won van Groenteman sr. en toen grootmoedig de prijs, een gans, ruilde voor een kistje sigaren.'

Als organisator stond De Haas zijn mannetje, maar ook als publicist deed hij van zich spreken. Naast leerboeken verzorgde hij jarenlang een rubriek in *De Groene Amsterdammer*. Loman verzorgde in dezelfde tijd de schaakrubriek die toevallig bijna altijd de pagina deelde met de spotprenten. Of dat een bewuste keuze was van de redactie weet ik natuurlijk niet...

Op 7 januari 1912 begint De Haas zijn wekelijkse rubriek met 'Aan de dammers en hen die het willen worden!' Daarbij vertelt hij ook wat hem over de streep trok: *De Groene Amsterdammer* was het blad dat in 1904 voor het eerst in Nederland ruimte maakte voor een damrubriek. Mooie woorden natuurlijk, maar in het *Algemeen Handelsblad* van 24 april 1909 opent hij de damrubriek met dezelfde woorden...

De bedoelingen van De Haas met 'Onze cursus' zijn tweeledig: 'Ik stel mij voor in deze rubriek alleen en uitsluitend de techniek van het damspel te bevorderen en wel in een vorm die voor min-gevorderden, ja zelfs voor de eerst-beginnenden prettig zal zijn te volgen.' De sterkere speler wordt geacht zijn eigen weg te kunnen vinden, want voor die doelgroep is 'Van alles wat' bedoeld!

De Haas houdt 'Onze cursus' vol tot en met 29 november 1914. Voorwaar, geen geringe prestatie! Onduidelijk is waarom hij ermee stopte; we zien alleen een nieuwe naam (K.C. de Jonge) en opeens is het een probleemrubriek geworden. Dat zal voor de 'min-gevorderden en eerst-beginnenden' toch een lichte schok zijn geweest.

Na de Eerste Wereldoorlog verhuist De Haas naar Brussel maar hij keert in 1931 weer terug in Nederland. Daar overlijdt hij op 12 december 1940 in Scheveningen.

Jack de Haas aan het dambord

Groot schaakspel Max Euweplein bestaat 25 jaar

Eddy Sibbing

Op 6 juli 2021 was het '25-jarig jubileum' van het grote spel op het Max Euweplein.

Op onze website en in onze Nieuwsbrief hebben we eerder al de historie van het 'bekendste schaakspel van Nederland' uit de doeken gedaan, maar hierbij volgt nog wat aanvullende informatie.

stadhuis, amstel 1
1011 PN amsterdam
telefoon 020-552.9111
doventeksttelefoon 020-620.9279
telefax 020-552.3426
postbus 202
1000 AE amsterdam

behandelend ambtenaar
M. Douwes
afdeling
BBI/BC
telefoon

nummer

uw brief

De heer D. van Zeggeren
Jan Benninghstraat 60
1181 SE Amsterdam

onderwerp	bijlagen	datum
Prijsuitreiking	Juryrapport	19 april 1995

Geachte heer Van Zeggeren,

Namens de jury van Startgeld nodigen wij u uit voor de uitreiking van de prijs voor het initiatief van het eerste kwartaal 1995.

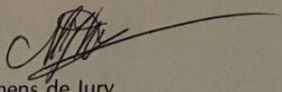
De uitreiking vindt plaats op vrijdag 28 april in het Max Euwe-Centrum, Max Euweplein 30A I, van 17.00 - 19.00 uur.

De prijs wordt uitgereikt aan de 9-jarige David van Zeggeren voor zijn idee "Schaakbord op het Max Euweplein". De indiener had een groot schaakbord in de openlucht gezien tijdens zijn vakantie in het buitenland. De juryleden zijn zeer gecharmeerd door het feit dat de indiener zo jong is en zich zó heeft ingezet om allerlei diensten van de gemeente aan te schrijven om zijn idee van de grond te krijgen. Bovendien vindt de jury dat het Max Euweplein aantrekkelijker kan worden gemaakt voor het publiek. Een schaakbord zou daaraan een goede impuls kunnen geven.

Bijgevoegd is het juryrapport. Het programma ziet er als volgt uit:

17.00	Ontvangst
17.15	Prijsuitreiking door de juryvoorzitter, Gerrit Goedhart
17.30	Snelschaakwedstrijd tussen Hans Böhm en David van Zeggeren
17.45	Simultaan wedstrijd tussen David en zijn vriendjes en Hans Böhm
19.00	Afsluiting

Met vriendelijke groet,

Namens de Jury
Maartje Boekestein
Maria Douwes

In 1995 won de negenjarige David van Zeggeren uit Amstelveen een gemeentelijke geldprijs met zijn idee voor een groot schaakspel. Op 28 april 1995 werd dat al gevierd in het Max Euwe Centrum met allerlei schaakactiviteiten.

Het duurde daarna nog meer dan een jaar voordat het idee werkelijkheid werd. Op 6 juli 1996 namen David en wethouder Guusje ter Horst het schaakspel in gebruik, zoals te zien is op de onderstaande foto's.

Wethouder Guusje ter Horst en David bij de opening op 6 juli 1996

David van Zeggeren verhuisde hierna naar Groningen maar is inmiddels weer teruggekeerd in Amsterdam. Jürgen Vijfschaft, een van de vaste schakers op het Max Euweplein, en het Max Euwe Centrum nodigden de bedenker uit om het 25-jarig jubileum te vieren.

Eddy Sibbing (links) bekijkt met David de krantenartikelen uit 1996

Jürgen Vijfschaft speelt een partijtje tegen David in het MEC

De destijds tienjarige David in actie bij de opening van het spel in 1996

David van Zeggeren (staand rechts) kijkt 25 jaar later tevreden toe.

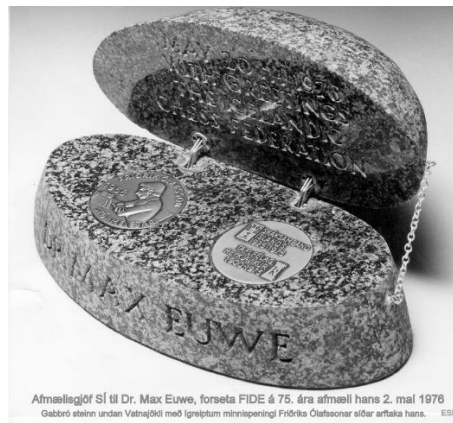
Een oude IJslandse kei voor Euwe

Eric de Winter

In oktober 2020 vroeg Einar S. Einarsson mij of een bijzondere gift aan Euwe zich nog in het Max Euwe Centrum bevond. Het is een cadeau van de IJslandse schaakbond ter gelegenheid van de 75^e verjaardag van Euwe in 1976. Einarsson was destijds voorzitter. Hij beschouwt het als een cadeau met een symbolisch karakter, speciaal voor de gelegenheid gemaakt, met een verwijzing naar de kandidatuur van Fridrik Ólafsson voor de opvolging van Euwe als FIDE-president.

De overhandiging van de kei door Einar S. Einarsson, voorzitter van de IJslandse schaakbond, aan Max Euwe. Dit ter ere van de 75e verjaardag van de FIDE-president in 1976

De kei is er nog. Je zou zeggen: dat spreekt vanzelf. Het is zonder twijfel het oudste voorwerp in het Max Euwe Centrum. Een gepolijste en doorgezaagde kei van drie miljoen à vijf miljoen jaar oud, met een gewicht van zo'n vijf kilo. Vindplaats onder de Vatnajökull, de grootste gletsjer van IJsland en ook van heel Europa!

Het gesteente heet gabbro (voor de liefhebber, uit Wikipedia: 'Gabbro is het mafische equivalent van graniet en het dieptegesteente-equivalent van het uitvloeiingsgesteente basalt. Door diepere en dus langzame afkoeling zijn relatief grotere kristallen ontstaan dan bij het ganggesteente doleriet'.)

In de rand is 'Dr. Max Euwe' gegraveerd, op het bovenste deel staat 'May 20th 1976. With greetings The Icelandic Chess Federation'. In twee uitsparingen bevinden zich twee gedenkpenningen van Fridrik Ólafsson met de tekst 'Stórmeistar (grootmeester) 1958'.

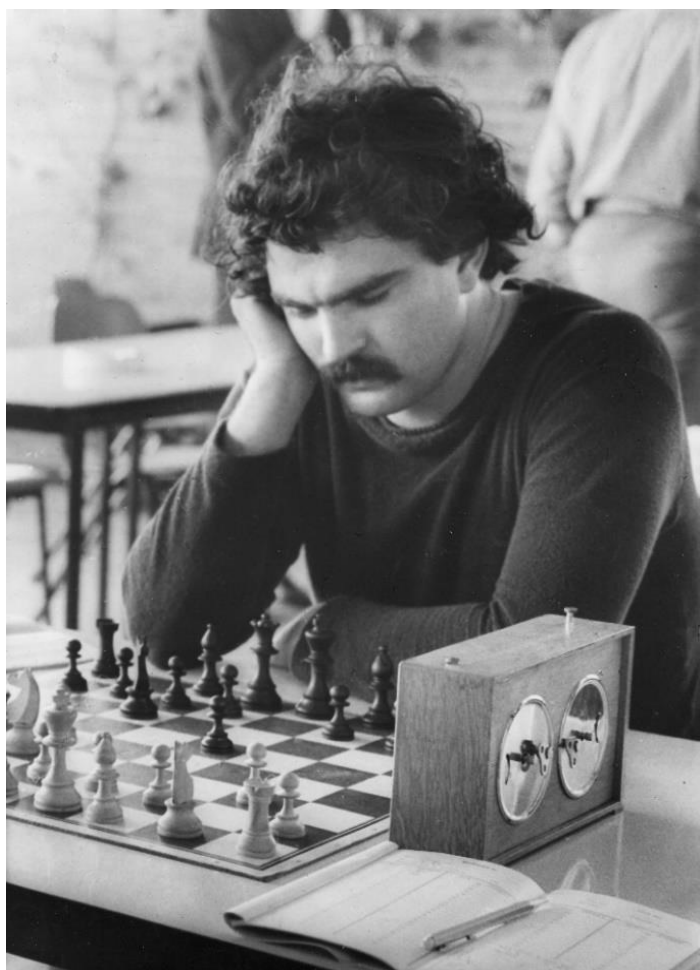

Einar S. Einarsson (links) en Eric de Winter in 2019. De keuze van zijn sokken bewijst dat Einarsson nog altijd zeer schaakminded is! Hij is langdurig actief geweest in de IJslandse schaakwereld. Ook was hij een belangrijk lid van het RJF-comité dat zich inzette om Bobby Fischer asiel te verlenen in IJsland.

‘De verpletterende wonderschaker Bobby Fischer’

Eddy Sibbing

‘De verpletterende wonderschaker Bobby Fischer’ was precies vijftig jaar geleden (29 september - 5 oktober 1971) de kop boven een lang artikel van Tim Krabbé in de *Haagsche Post*. Fischer had Taimanov en Larsen met 6-0 verslagen en de halve finale tegen Petrosjan stond op punt van beginnen. De winnaar mocht het opnemen tegen wereldkampioen Spasski. De rest is geschiedenis.

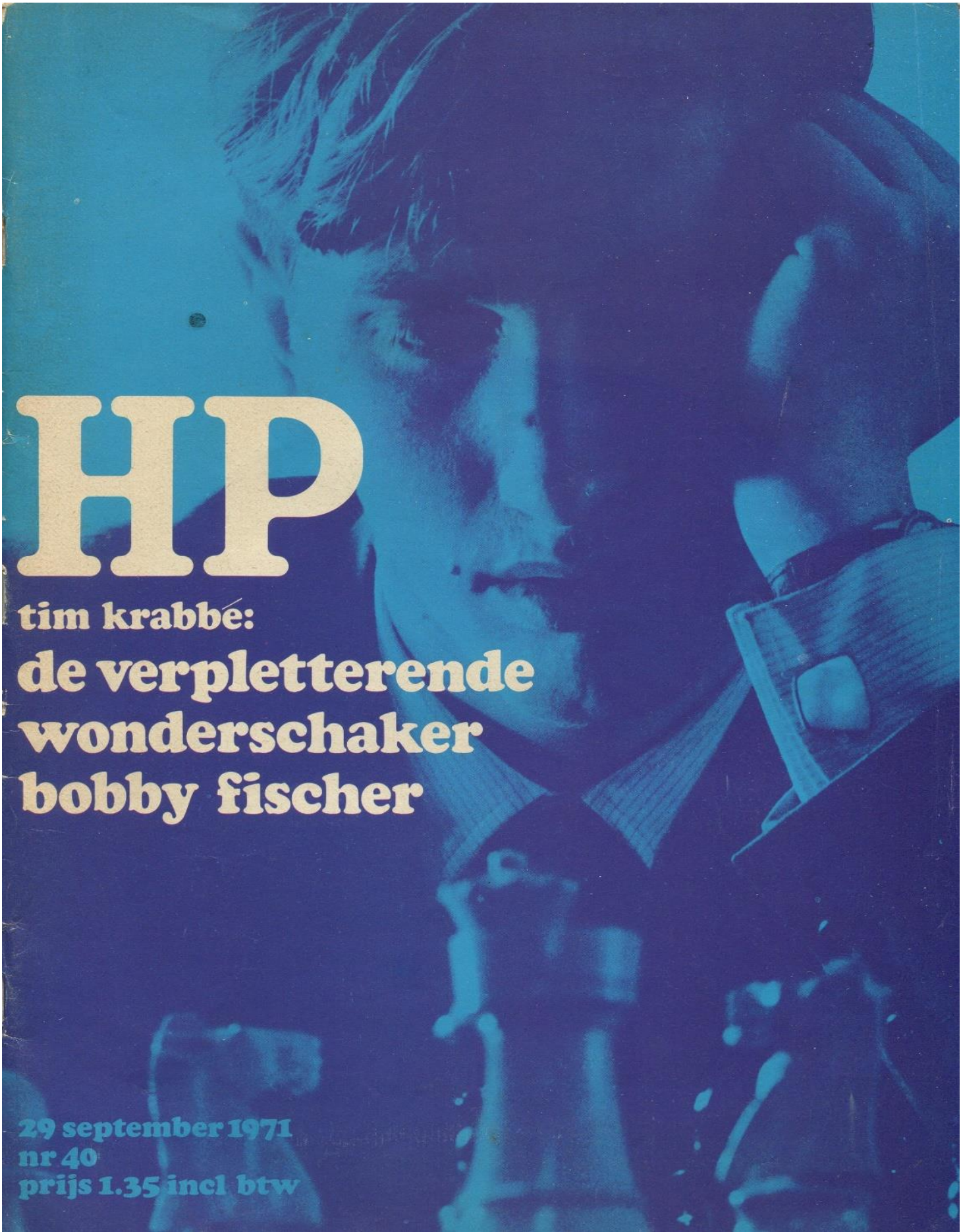

Tim Krabbé tijdens het NK van 1967

In het zeer uitvoerige artikel komen veel anekdotes en verhalen voor die bij het grote publiek bekend zijn, maar ook een aantal verhalen en uitspraken die – voor mij – onbekend waren. Zo vond ik het interessant om te lezen welke concrete toekomstplannen Bobby had, om vervolgens te bedenken wat daarvan terecht is gekomen. Naast informatie uit tijdschriften en boeken heeft Tim Krabbé voor dit artikel ook gesproken met onder anderen Max Euwe, Alexander Kotov, Bent Larsen en Max Pam.

The Unstoppable American (New In Chess 2021) van Jan Timman gaat voor een groot deel over dezelfde periode uit de carrière van Fischer. Zijn partijen staan centraal maar Timman geeft ook bij elk hoofdstuk een uitvoerige inleiding.

Het volledige artikel uit de *Haagsche Post* staat hieronder en is de moeite van het lezen meer dan waard!

HP

tim krabbé:

**de verpletterende
wonderschaker
bobby fischer**

**29 september 1971
nr 40
prijs 1.35 incl btw**

De verpletterende wonderschaker Bobby Fischer

Grootmeester Bobby Fischer (28) voelt het als zijn missie om wereldkampioen schaken te worden.

Na zijn verbijsterende overwinningen in de kandidatenmatches op de Rus Taimanov en de Deen Larsen is de publieke opinie ervan overtuigd dat de Amerikaan ook Petrosjan (binnenkort in Buenos Aires) en regerend wereldkampioen Spassky van het bord zal vegen. „Wonderkind” Fischer, vaak afgeschilderd als een soort dorpsgek, is oorzaak geweest van vele schandalen in de schaakwereld. Wie is die „lastige knaap”, dat schaakfenomeen?

Tim Krabbé schreef het portret van Robert J. Fischer, fullprof schaker.

De verbijstering die Bobby Fischer, de 28-jarige Amerikaanse schaakgrootmeester, heeft verwekt door in de kandidatenmatches om het wereldkampioenschap zowel de Rus Taimanov als de Deen Larsen met 6—0 te verslaan, is groot. Een zo totaal vertoon van superioriteit was op dat niveau nooit voor mogelijk gehouden.

Heeft Fischer zelf wel een dergelijke overkill-capacity in zich vermoed? Toen hij in 1970 met Nederlandse organisatoren in onderhandeling was over een match met ex-wereldkampioen Botwinnik of een ander vooraanstaand Russisch grootmeester, schreef hij in een brief, waarin hij voorstelde diegene tot winnaar te verklaren die het eerst zes partijen had gewonnen: „Om te verzekeren dat de match niet te vlug is afgelopen, kunnen we overeenkomen om tenminste als exhibitie tot 11 partijen te spelen, voor het geval iemand dan al 6 partijen heeft gewonnen.”

Daarover schreef ik toen in VN: „De veronderstelling dat een match om 6 winstpartijen tussen Fischer en een der genoemde Russen al binnen 11 partijen zou zijn afgelopen, is volstrekt onzinnig.” Dat leek toen een ter zake doende opmerking. Maar nu blijkt dat Fischer slechts 6 partijen nodig heeft om 6 partijen te winnen! Ja, dan houdt alles op.

Kijk, ik weet dat het overmoedig klinkt, maar toch durf ik te beweren dat een 6—0 nederlaag tegen Fischer ook binnen mijn mogelijkheden zou hebben gelegen.

Voor Gods aangezicht zijn wij allen gelijk, nietwaar?

Speechje

In wezen is er niet zoveel aan de hand. Fischer is niet ineens een supermens geworden. Dat hij een uitzonderlijk sterk grootmeester is, een van de allergrootsten die er ooit zijn geweest, ach, dat is al meer dan 10 jaar bekend. Zijn overwinningen op Taimanov en Larsen waren verwacht; alleen de scores zijn hoog uitgevallen. Dat ligt aan toevallige omstandigheden als vorm en geluk bij de een, pech en malaise bij de ander.

Als Fischer met normale scores, bv. 5½ — 2½ had gewonnen, was al dat kabaal niet ontstaan. Dat is geen scepticisme tegenover zijn kunnen; hij is het zelf met mij eens. Bij het slotbanket in Vancouver, na de match tegen Taimanov, hield Fischer een speechje, waarbij hij zei dat hij geluk had gehad, dat een uitslag van 6—3 of 5½ — 3½ de krachtsverhouding beter zou hebben weergegeven. Bent Larsen: „Tweemaal 6—0, dat is inderdaad nog nooit voorgekomen. Maar ik vind niet dat Fischer's speelkracht abnormaal was. 'k Heb van 'm verloren door de hittegolf die tijdens onze match in Denver heerste. O nee, ik ben niet in 't minst bang dat ik mezelf belachelijk maak door dat te zeggen. (Hier welt een korte, bulderende lach op in Larsen, die allesbehalve een ontredderde indruk maakt. In een match onder normale omstandigheden zou ik Fischer verslaan. Ik heb nog steeds het gevoel dat ik wereldkampioen zou horen te zijn. Maar er zijn een stuk of tien schakers die dat gevoel hebben.”

Intuïtie

„Petrosjan heeft de paradoxale uitspraak gedaan dat Fischer 10 jaar geleden beter speelde dan nu, en ik ben het met hem eens. Fischer speelde tegen mij zeer oppervlakkig, zeer snel. Hij verlaat zich teveel op zijn intuïtie, en het geluk komt hem te hulp als dat scheef gaat. In de eerste partij speelde hij à tempo 21. Lf3, een zet die in de hele wereldschaakpers is bewonderd, maar die in werkelijkheid een winst weggooit die met 21. g4 makkelijk te bereiken was geweest. (Zie schaakrubriek, pag. 55). Ik denk dat hij zo snel speelt omdat hij gewoon niet langer kan wachten tot hij die houtjes weer aan mag raken.”

Alexander Kotov, de Russische grootmeester die in 1952 het interzonale toernooi in Stockholm met een Fischer-achtige voorsprong won, en die ik ten huize van prof. Euwe aantrof, is het niet met Larsen eens. Hij was leider van de sowjet-delegatie in Vancouver. „Fischer speelt niet oppervlakkig. Wel snel, maar waarom zou hij langer nadenken als hij het metéén al weet? Hij vóél met zijn

fabelachtige intuïtie gewoon wat hij moet doen, Capablanca had dat vroeger ook. In de vijfde partij dachten we dat Taimanov ging winnen. Fischer stond zeer moeilijk, maar toen deed hij praktisch zonder na te denken, tik-tak-tik-tak drie, vier zetjes achter elkaar (Kotov maakt een uit de mouw schuddende beweging) — en zijn problemen waren voorbij.”

Is Fischer een genie? In een overpeinzing over zijn vroegere bezit, de wereldtitel, schreef Botwinnik een half jaar geleden: „Tegenwoordig houdt men Fischer voor een genie. Als men echter als schaakgenie beschouwd wil worden, moet men met grote voorsprong over gelijkwaardige tegenstanders zegevieren. Dat is Fischer tot nog toe niet gelukt.” Het is duidelijk dat Botwinnik daarmee bij nader inzien, en waarschijnlijk ongewild, het certificaat van schaakgenie aan Fischer heeft uitgereikt.

„Een domme vraag, heren”, zeg ik, „maar beschouwt u Fischer als de grootste schaker aller tijden?”

Euwe en Kotov: „Nee”. Kotov: „Fischer heeft wel de kwaliteiten om het ooit te worden.”

God

In 1958 heeft Fischer indirect laten blijken hoever hij zijn speelkracht van de perfectie verwijderd acht. In dat jaar kwam Hans Ree hem tegen bij een toernooi in Israël. Ree vertelde Fischer het verhaal dat over Steinitz (vroegere wereldkampioen) bestaat. Die zou ooit gedroomd hebben dat hij God een voor-gift kon geven en Hem verslaan!

Fischer vond dit belachelijk, niet omdat het blasfemie zou zijn (Fischer is zevendedag-adventist) maar omdat hij niet geloofde dat Steinitz zo sterk kon hebben gespeeld. „Hoe zou jij het dan tegen God doen”, vroeg Hans. „Met zwart zou ik geen schijn van kans tegen Hem maken”, zei Bobby, „maar met wit, dan speel ik gewoon Spaans, dan maakt Hij me niks. Maar ... (hij schrok), misschien speelt Hij wel Siciliaans. Maar ach nee, dan speel ik toch zeker de Lc4-variant, daarmee moet ik toch remise kunnen maken.”

Schaakgrootmeester Bobby Fischer: hunkering naar respect

Robert James (Bobby) Fischer, geboren op 9 maart 1943 in Chicago, opgegroeid in Brooklyn, New York. Beroepsschaker. Behaalde eerst vrij normale successen, zoals het jeugdkampioenschap van Amerika, maar werd op zijn 14de ineens open kampioen en nog in hetzelfde levensjaar gewoon kampioen van Amerika.

Werd op zijn 15de de jongste grootmeester aller tijden. Alhoewel hij vanaf zijn 17de altijd tot de beste 4 of 5 schakers van de wereld heeft behoord, hielden afwisselend zijn falen in de beslissende

toernooien en zijn eigen bokkigheid hem van de wereldtitel af.

Na lange, zelfverkozen periodes van non-activiteit behaalde hij sinds zijn come-back in april 1970 ongehoorde successen. Hij lijkt nu recht op de wereldtitel af te stevenen. Daarvoor moet hij eerst nog ex-wereldkampioen Tigran Petrosjan (Rusl.) verslaan in de finale van de kandidatenmatch die deze week, op 30 september in Buenos Aires begint. Wint hij die match, dan mag hij volgend jaar om de wereldtitel spelen tegen de huidige wereldkampioen, de Rus Boris Spassky.

Fischer begon zijn carrière als „wonderkind”, een benaming waar hij vreselijk de pest aan had. „Ze zeggen wonderkind, maar ze bedoelen stommeling”, zei hij.

Bobby, 14-jarige schaakkampioen van Amerika, 15-jarige grootmeester, werd het slachtoffer van een tragisch, maar traditioneel automatisme: kinderen zoals hij, die iets raars erg goed kunnen, worden nu eenmaal als dorpsgek behandeld. Je hoeft maar even in iets uit te blinken of de pers bestormt je en vraagt: „En wat kan je nog meer?”, in de hoop dat het kind gelaten „niets” zal antwoorden, zodat het als een soort imbeciel zal kunnen worden afgeschilderd. Wat bv. de New York Times in die tijd ook inderdaad met Fischer deed.

Freak

En dus gaf de arme Bobby zich in zijn eerste interviews voortdurend moeite te verklaren dat hij óók goed was in Spaans, pingpong en skiën en dat hij, echt waar meneer, buiten het schaken ook nog belangstelling stelde in allerlei zaken, zoals daar waren: handlijnkunde, grafologie, Weense en Dixieland-muziek, toneel, film en de buikspreekkunst, in plaats van de hem ondervraagde boerenpumpmels toe te brullen: „Ik hou van schaken, ik hou hartstochtelijk van schaken en niets anders interesseert mij, zwakzinnigen!”

Het is begrijpelijk dat Fischer sindsdien een allergie voor de pers heeft gehad, en dat hij liever dan als malle freak te kijk te worden gezet een buitensporig grote hang naar respectbetuigingen heeft ontwikkeld. Ook zijn, later bijna tot paranoia uitgegroeide, wantrouwen tegen de Russen stamt uit deze periode. De sowjet-schaakpers schreef de ene eeuwenoude flauwe anekdote na de andere aan Fischer toe — om maar te laten uitkomen hoe dom en onontwikkeld hij was.

Een andere uitspraak, die in zijn begintijd aan Fischer toegeschreven werd, luidt: „Liever uitblinken in het schaken dan middelmatig in tien andere vakken.” Ik zou hopen dat hij dát echt gezegd heeft.

Kinderlijk

Larsen was in 1959 Fischer's secondant bij het kandidatentoernooi in Joegoslavië. „Bobby deed niets anders dan schaken, hij ontspande zich nooit, schaakte dag en nacht. Hij was toen een heel kinderlijke jongen. Veel minder volwassen dan ik toen ik 16 was. Toch werd hij als schaker makkelijk door de andere grootmeesters geaccepteerd. Als je een partij analyseert vragen ze je tenslotte niet wat je van de vrouwen weet. En objectief zijn partijen analyseren, dat kon Bobby toen al. De hoop dat hij het toernooi zou winnen gaf hij kort na het begin op, toen hij binnen 4 ronden 3 partijen verloor. Toen kwam hij gebroken, met tranen in zijn ogen naar het hotel terug.”

„Op een dag was hij verkouden maar hij wilde niet dat ik een dokter voor hem zou roepen want Joegoslavische dokters, daar had hij geen vertrouwen in, dat kon niks zijn, wie weet wat voor rare middeltjes ze hem voor zouden schrijven. Toen ik hem overtuigd had, en hij van die dokter „die er toch werkelijk heel redelijk had uitgezien”, een snuifmiddel kreeg voorgeschreven, wou hij >

dat niet gebruiken, want dan moest hij 10 minuten met zijn ogen dicht onder een doek gaan zitten, en dat vond hij tijdverspilling. Hij wou het alleen als ik hem ondertussen voor zou lezen uit een van zijn Tarzan-boekjes." (Publiceer dat maar liever niet, zegt Larsen, want „ik wil niet dat het onkundige publiek materiaal krijgt waarmee het de schaakgrootmeesters gaat psychoanalyseren.

Optimale speelklimaat

Natuurlijk heeft Bobby Fischer nauwelijks een serieuze kans gehad om een harmonisch karakter te ontwikkelen. Hij groeide op zijn eigen houtje op; zijn vader liep weg toen hij 2 was, zijn moeder werkte. Na zijn 15de reisde hij, meestal alleen, de wereld rond om te schaken. Als hij in New York was, woonde hij alleen in een flat. Op zijn 16de ging hij definitief van school, „daar kan je niets leren." Hij was fullprof schaker.

Fischer heeft in de afgelopen 13 jaar ruimschoots voldaan aan alle voorwaarden waaraan je moet voldoen om de kwalificatie „lastige jongen" te verdienen. Hij ontwikkelde 'n neurotisch aandoende, maar niet geheel ongegronde, angst dat hem onrecht zal worden aangedaan, dat hij zijn werk, het spelen van grootmeesterpartijen, niet onder optimale condities zal kunnen verrichten.

Toernooicomités dienen, behalve met zijn godsdienstige scrupules (niet spelen op bepaalde dagen) akkoord te gaan met een lijst van 41 voorwaarden, waarin Fischer dat optimale speelklimaat tot in het absurde tracht te benaderen. De verlichting, het glimmen van schaakborden, het standaardiseren van tafels, stoelen en schaakstukken, de plaats van het publiek (liever geen), het verbod voor het publiek om zakschaakspelletjes te gebruiken, alles kan de droom van de profschaker nog beter benaderen.

Prof. Euwe, president van de wereldschaakbond (FIDE): „Het is voor de schaakwereld bijzonder gelukkig dat Fischer nu weer speelt. Of het dat voor de organisatoren ook is, daar weet ik niets van. Fischer is iemand die problemen oplevert, hij is niet inschikkelijk. Dat van het licht weten we nu, maar misschien zijn het de volgende keer de tapijten die niet goed zijn, wie weet."

Rechtvaardigheidsgevoel

Larsen: „Fischer heeft een zeer sterk ontwikkeld rechtvaardigheidsgevoel, maar het is een kinderlijk rechtvaardigheidsgevoel; soms ziet hij de dingen alleen van zijn eigen standpunt uit. Hij heeft ongelooflijk veel eisen ten aanzien van de speelomstandigheden, eisen die soms wel wat ver gaan, maar die geen van alle echt onredelijk zijn. Hij wil goede omstandigheden voor de profschaker, maar daar zou hij dan tegenover moeten stellen dat hij aardig doet tegen journalisten, niet boos wordt op fotografen, dat hij interviews moet geven. Dat vergeet hij."

Omdat Fischer zich altijd compromisloos aan zijn principes houdt en omdat die principes hem vaak harde beslissingen doen nemen (doet er niet toe of die beslissingen voor hemzelf het allerhardst zijn), is het niet verwonderlijk dat hij in zijn schaakcarrière talloze incidenten en rellen heeft veroorzaakt,

Fischer op 16-jarige leeftijd: „Ze zeggen wonderkind maar ze bedoelen stommeling"

Grootmeester Larsen: „Fischer speelde tegen mij zeer oppervlakkig"

waarbij het gelijk, hoe lullig soms ook, vrijwel altijd bij hem heeft gelegen.

Gedurende twee periodes van meer dan 1½ jaar heeft hij, door zijn eisen te hoog te stellen, zichzelf het toernooischaak onmogelijk gemaakt. Over de voor Fischer meest dramatische rel van allemaal (hij verliet het interzonale toernooi van Sousse, Tunesië 1967, waarin hij vorstelijk aan kop ging, na onenigheden over dagen waarop hij voor zijn geloof niet mocht spelen) schreef Donner destijds in Schaakrevue: „Fischer is in nieuwe schandalen verwickeld. Ik zal de feiten eerst van een ooggetuige moeten horen voor ik me aan een oordeel waag, maar mijn ervaring is dat deze inderdaad zeer lastige knaap meestijds wel gelijk heeft."

Nobody

Laten we eens kijken of er iets ter verdediging van deze lastige knaap kan worden aangevoerd. Fischer is Amerikaan, en in Amerika staat het schaken in zeer laag aanzien. Al in 1958 schreef Larry Evans, Amerikaans grootmeester, lange tijd degen die Fischer 't meest nabij stond: „Slechts de tijd zal kunnen leren of zijn interesse voor het spel groot

genoeg zal blijken in deze samenleving waarin voor zijn speciale genie geen waardering bestaat."

Bobby Fischer is in Amerika een nobody, meer nog dan bv. iemand als Roesink, de beste Nederlandse golfprof, dat bij ons is. In de trein heen en terug naar Kopenhagen, naar Larsen, hield ik een mini-enquêteje onder mijn Amerikaanse medereizigers. Van de tien ondervraagden had er één ooit van Fischer gehoord. „Dat is de beste schaker van de wereld, man. Dat is hij, omdat de Russen zijn kansen stelselmatig hebben gedwarsboomd."

Er waren ook twee Canadese meisjes, uit Vancouver, waar de match Fischer—Taimanov gespeeld werd. „Bobby Fischer? Nooit van gehoord. Is dat een schaker? Nou, ik heb één keer geprobeerd te schaken, maar ik vond het erg moeilijk."

Maar dat is nog niets. Bent Larsen vertelde dat hij in Denver *schakers* heeft ontmoet die niet eens wisten dat op dat moment in hun stad de match Fischer—Larsen aan de gang was. Hij vertelt over een jaarlijkse lijst van de 50 meest genoemde personen in Deense kranten (Denen én buitenlanders) waarop hij ooit 13de heeft gestaan. „Op 'n dergelijke lijst in Amerika zou Fischer in de eerste verken niet voorkomen, ook niet als hij wereldkampioen was."

Ontzag

Kan men zich het ontzag voorstellen dat Fischer voor Donner ging koesteren nadat Donner eens, in zijn bijzijn (in Nederland) door een onbekende met „dag meneer Donner" werd aangesproken? („En het was nog maar op het Leidseplein", zegt Donner, „dus zo bijzonder was het niet.")

Fischer praatte vaak over de door hem gevoelde onrechtvaardigheid dat mensen die in iets anders uitmunten (liedjes zingen, golf spelen) zo veel meer geld verdienen dan hij. In de eerste jaren moesten tv-programma's, zijn moeder die voor het Witte Huis ging hongerstakingen, en zelfs Eleanor Roosevelt eraan te pas komen om te zorgen dat er geld was om hem in het buitenland te laten spelen. „De Amerikaanse schaakbond", zegt Larsen, „was in die tijd alleen een tussenstation waarlangs geld van een aantal rijke joden naar Sammy Reshevsky vloeiende."

„Was u net als Fischer?", vraag ik aan Kotov. En daar komt hij al uit zijn tent. Hij heft zijn handen ten hemel. „Mijn God, spaar me. Fischer is een zeer onfortuinlijke persoon. Hij had veel talent, maar geen echte vrienden om hem te helpen. Er waren alleen maar mensen die in zijn sensatie geïnteresseerd waren."

Spelletjes

Schaken hoort in Amerika gewoon bij de spelletjes, maar zelfs onder de spelletjes neemt het geen aanzienlijke plaats in. Max Pam, die samen met Hans Ree in Amerika was maar eerder terugkwam, vertelt dat spelletjes als darts, backgammon (soort triktrak), risk (soort stratego) en bridge (soort kaartspel) meer belangstelling trekken. Overal worden er toernooien in georganiseerd, waar doorgaans meer geld bij te winnen is dan bij schaaktoernooien. Een speler als Fischer die

De 6 bestgeplaatsten van het kandidatentoernooi in Joegoslavië, 1959 (v.l.n.r. Petrosjan, Benkő, Fischer, Olafsson, zittend Gligoric, Tal): jongste grootmeester aller tijden

Tijdens hetzelfde toernooi (r. Tal): slobbertruien en hemdjes

alleen maar schaakt (al heeft hij zich ooit voor dammen geïnteresseerd), is eerder uitzondering dan regel, dat laatste is bijv. schaakgrootmeester Walter Browne, die ook pokersaar, pin ball wizzard en backgammonist is.

Het is duidelijk: Fischer heeft altijd naar respect gehunkerd. Veel van zijn gedrag is verklaarbaar uit zijn achterdocht dat men het respect dat een schaakgrootmeester nu eenmaal behoort toe te komen, beledigen zal. Ik weiger ook te geloven dat Fischer, vaak afgeschilderd als geldwolf, om enige rationele reden in geld is geïnteresseerd. Geld is voor hem respect in meetbare vorm, en daar eist hij veel van.

Tot zijn 17de kleepte Fischer zich in slobbertruien en hemdjes. Daarna ging hij ineens in het chic. Wat was er gebeurd? In het beroemde interview met Ginzburg (Harper's Magazine '62), zegt Fischer: „Sommige mensen hadden gewoonweg geen respect voor me. (...) Dus besloot ik me goed te gaan kleden.”

Droomwereld

In Ginzburg's interview (dat schandalig slecht vertaald in Randstad 3 heeft gestaan; hoe lang moeten we die knurften nog aan hun verstand trachten te brengen dat „game” niet vertaald moet worden met „spel” maar met partij, en „match” niet met serie maar met „match”) komt een aangrijpende passage voor waarin de 19-jarige Fischer zijn droomwereld schetst, een wereld waarin hem wél respect wordt betuigd. Ginzburg vraagt hem wat hij zal gaan doen als hij eenmaal wereldkampioen zal zijn.

„Ten eerste zal ik een trip over de hele wereld maken, om seances te geven. Ik vraag enorme bedragen. Ik zal een nieuwe standaard vastleggen. Ik zal ze duizenden laten betalen. Dan kom ik op een luxe schip weer thuis. Eerste klasse. Ik laat een rok voor me maken in Engeland om aan diners te dragen. Als ik thuiskom zal ik een paar schaakboeken schrijven en het hele spel beginnen te reorganiseren.

Ik zal mijn eigen club leiden. De Bobby Fischer... eh, de Robert J. Fischer Schaakclub, een club met klasse. Toernooien waar iedereen goed gekleed gaat. Geen landlopers binnen. Je zal boven de achttien moeten zijn, wil je binnenkomen, tenzij je

een bijzondere toestemming hebt gekregen omdat je speciaal talent hebt of zoiets. In een buurt van de stad, die nog steeds behoorlijk is, zoals Upper East Side. En ik zal grote internationale toernooien organiseren in mijn club met grote geldprijzen. En ik zal alle miljonairs uit de schaakwereld gooien tenzij ze met meer geld opkomen.

Schaakkasteel

Dan ga ik een auto kopen, zodat ik niet meer de ondergrondse hoeft te nemen. Die ondergrondse maakt me ziek. Het wordt een Mercedes-Benz. Beter nog, een Rolls Royce, een van die 50.000-dollarwagens op bestelling, in mijn eigen maat gemaakt. Misschien koop ik wel een van die straalvliegtuigen, waarmee ze adverteren voor de zakenman. En een jacht. Flynn had een jacht.

Dan laat ik me wat meer pakken maken. Ik zou graag een van de tien bestgeklede mannen zijn. Dat zou pas wat zijn. Ik las dat Duke Snyder op de lijst voorkwam. Dan ga ik een huis voor mezelf bouwen. Ik weet niet waar, maar zeker niet in Greenwich Village. Het zijn daar allemaal vuile, vieze beesten. Misschien bouw ik het wel in Hong

Donner

Natuurlijk wilde ik ook onze grootmeester Hein enkele vragen over het Amerikaanse schaakgenie stellen. Op een zonnige ochtend zag ik hem staan op de hoek van een gracht en een straatje. „Ja, Fischer”, zei Donner, „dàar kan ik je wel het een en ander over vertellen.” Maar naast hem op de grond stond een koffer: Donner wachtte op een taxi, als eerste etappe op weg naar Berlijn, waar hij drie weken ging schaken.

Och, wat jammer. Toch vlug nog enkele vragen stellen. „Ja”, zegt Donner, „ik weet nog een heel bijzonder verhaal. Eigenlijk is het niet publicabel. Het gaat over Fischer en zijn moeder, toen ze samen in Chili waren. Het zat zo, dat...”

Toen kwam de taxi.

Kong. Iedereen die daar geweest is, zegt dat het geweldig is. Art Linkletter die er geweest is, zei dat voor de radio. En ze hebben daar kostuums, schoonheden voor maar twintig dollar. Of misschien bouw ik het in Beverley Hills. De mensen zijn daar wel wat square, maar het klimaat is er wel fijn en het is zo dichtbij Vegas, Mexico, Hawaii en dat soort plaatsen.

Ik heb vaststaande ideeën over mijn huis. Ik ga de beste architect huren en laat het hem in de vorm van een schaakkasteel bouwen. Ja, dat is het voor mij. Klasse. Trappen in de vorm van een spiraal, borstweringen, van alles. Ik wil de rest van mijn leven wonen in een huis dat precies zo gebouwd is als een schaakkasteel.”

(Het is Hans Ree geweest die, het eerst in Schaakrevue no. 8 van 27-10-1971, erop heeft gewezen dat Robert Fischer, precies zoals hij zichzelf in dit fragment droomt, al in 1930, 13 jaar voor zijn geboorte dus, door Elias Canetti in diens roman „Die Blendung” (Het Martyrium) is voorspeld. Ree: „Er komt namelijk een figuur in voor wiens enige hoop en droom is wereldkampioen schaken te worden. Hij is het nog niet, want gevestigde belangen fnuiken zijn gerechtvaardigde aanspraken. Maar weldra zal hij naar Amerika gaan om wereldkampioen te worden. Dan zal hij zich fors laten betalen, in de beste kleren gestoken zal hij een schaakpaleis stichten, en iedereen zal weten wie de kampioen is. Zijn naam is Fischerle, maar in zijn schaakdromen zal hij zich Fischer laten noemen.

Een citaat: „Bij een eerste klas kleermaker laat hij zich nieuwe kostuums maken. Er wordt een kolossaal paleis gebouwd, met echte torens, paarden, lopers, pionnen, precies zoals het hoort. De bedienden zijn in livrei; in dertig gigantische zalen speelt Fischer iedere dag en nacht dertig simultaanpartijen.”)

Samenspanning

Fischer heeft onlangs verklaard, dat hij omstreeks 1962 serieus heeft overwogen met schaken te stoppen. Dat was kort nadat hij, de favoriet, in het kandidatentoernooi te Willemstad had gefaald en dus geen uitdager van de wereldkampioen was geworden. Fischer weet zijn falen aan het samenspannen van de Russen tegen hem spe- >

ciaal. Er zijn veel commentaren gepubliceerd over die beschuldiging, maar bijna niemand nam Fischer's beschuldiging serieus. Larsen: „Fischer's scepsis tegen de Russen draagt veel kenmerken van achtervolgingswaan in zich.”

In ieder geval bezwoer Fischer in 1962 dat hij nooit meer in FIDE-toernooien zou uitkomen, hij daagde voortdurend Russische grootmeesters voor matches uit waarbij hij ze een wisselend aantal punten als voorgift beloofde (het deed bijna denken aan de beste dagen van Donner-Prins, o nee, dat was daarna), maar er kwam nooit iets van.

De mokkende Fischer trok zich hoe langer hoe meer terug. Tussen eind 1962 en april 1970 is er slechts een periode van 1965 tot 1968 geweest waarin hij enkele internationale toernooien speelde.

Kristalhelder

Terwijl Bent Larsen hem hoe langer hoe meer als eerste schaker van het Westen begon te overvleugelen, en Fischer een hem door Nederland aangeboden match tegen Botvinnik (had hij daar niet altijd om gesoebat) torpedeerde, verscheen er één zeer belangrijk levensteken van hem, zijn boek „My 60 memorable games” (1969).

Euwe: „Het is een zeer goed boek. Fischer is objectief. In Leipzig 1960 verloor ik van hem. Na de partij vroeg ik hem: wat zou je gedaan hebben als ik dát in plaats van dat had gespeeld, en hij noemde onmiddellijk een zet waarmee hij in mijn valletje zou zijn gelopen. Dat heeft hij eerlijk in zijn boek gezet.”

Fischer legt zijn partijen uit in de termen waarin ook de gewone schaker dat doet. Als je het boek leest, lijkt schaken een wonder van kristalheldere eenvoud. Je vraagt je af: „Hoe komt het in 's hemelsnaam dat ik dat niet gewoon na kan doen?” Fischer speelt inderdaad kristalhelder schaak.

Hij is de vechtlust zelve, hij wil iedere partij winnen, óók als zijn toernooi- of matchzege al vaststaat. Salonremises (korte, strijdloze remise, waaraan bijvoorbeeld een speler als Petrosjan zich zo laveloos overgeeft) heeft hij vrijwel alleen in de periode gespeeld toen het niet mocht; in 1962, toen de 30-zettenregel gold. (Het was toen verboden binnen de 30 zetten remise te geven.)

Vaderfiguur

Een ieder die er iets vanaf weet, is ervan overtuigd dat Edmondson Fischer voor het schaken heeft gered. Edmondson, een ± 50-jarige gepensioneerde legerkolonel, die nu het commando van de Amerikaanse schaakbond voert, schijnt dan eindelijk de langgezochte vaderfiguur te zijn in wie Fischer volledig vertrouwen heeft. Hij is Fischer's manager, bodyguard, privé-chauffeur en vertrouwensman. Onder invloed van Edmondson heeft Fischer zijn veto tegen de FIDE-toernooien laten varen. „Ik merkte dat het niet op mijn manier zou lukken”, heeft hij gezegd, „nu moet het dan maar op hun manier.”

Het lijkt of Edmondson hem getemd heeft. Kotov: „Bij het slotbanket in Vancouver zat Fischer met wijddopen mond in een kies te peuteren. Edmondson stootte hem aan,

Fischer in 1960: „een huis als een schaakkasteel”

keek even afkeurend, en meteen klapte Fischer's mond dicht.”

Max Pam vertelt dat Edmondson Fischer's successen ziet als een bewijs dat het Amerikaanse politieke systeem het beste is, en dat hij verwacht dat men in de ontwikkelingslanden daarom met ontzag naar Fischer zal opkijken.

Zonder precedent

Door Edmondson is Fischer in april 1970 weer gaan spelen.

Fischer's eerste wedstrijd was de „Match van de Eeuw” tussen Rusland en de Rest van de Wereld, in Belgrado. Tot veler verbijstering accepteerde Fischer een plaats aan het tweede bord van de „Rest”, achter Larsen. „Volgens mij had hij nóg liever aan het vierde bord gespeeld”, zegt Larsen. „Hij was uiterst zenuwachtig, bang na zijn non-activiteit, en hij leek me neurotischer dan ooit.”

Dat heeft niet kunnen verhinderen dat Fischer vanaf april '70 tot nu een weergaloze reeks successen heeft behaald, waarbij hij drie grote toernooien (Rovinj-Zagreb, Buenos Aires en Palma de Mallorca, dat laatste was het interzonale toernooi) met grote voorsprong won. Wat er daarna voor afschuwelijks met Taimanov en Larsen gebeurde weet u.

Van zijn in deze periode tegen grootmeesters gespeelde 57 partijen won Fischer er 37, verloor hij er 2 en speelde hij er 18 remise. Dat is een score van meer dan 80%, een resultaat zonder precedent in de schaakgeschiedenis. Op de Elo-lijst, de officiële wereldranglijst, staat Fischer veruit op de eerste plaats, ook boven wereldkampioen Spassky. Alleen die wereldtitel moet hij nog veroveren.

Mysterieus bestaan

Fischer leidt tegenwoordig een mysterieus bestaan. Hij heeft geen adres, schijnt van hotel naar hotel te reizen. Alleen Edmondson weet waar hij is, verder is slechts een postbusnummer in New York bekend. Van tijd tot tijd duikt Fischer zelf bij schaakknissen op. Soms ontstaat ergens het gerucht dat hij langs zal komen; vol ontzag wacht men dan af of het wonder zich zal voltrekken.

Fischer is niet getrouwd. In Vancouver zei Kotov: „Zeg Bobby, je bent al 28, wanneer ga je eens trouwen?” Fischer: „Als ik wereldkampioen ben.”

Een reporter stelde onlangs de opzienba-

rende vraag of het waar was dat hij in verschillende landen vrouwen had. Hij antwoordde ontwijkend. Op de Olympiade in Siegen (W.-Dld.), september vorig jaar, wist de Joegoslavische schaakjournalist Karaklaic me te vertellen dat Bobby een vaste vriendin in Joegoslavië had.

Fischer is een mooie jongen en met zijn fraaie kleren ziet hij eruit als een grand seigneur in de dop. Misschien tracht hij dat andere Amerikaanse schaakgenie, de Cubaan Capablanca, van wie hij veel heeft, na te volgen. Capablanca stierf iets meer dan 9 maanden voor Fischer's geboorte, wie weet heeft zijn ziel nog enige tijd afwachend rondgefladderd.

Door Amerikaanse tijdgenoten wordt Fischer ons beschreven als een buitengewoon gesloten figuur, hoekig, verlegen, onhandig, maar eigenlijk heel aandoenlijk, en in wezen vriendelijk en lief als hij bij je langs komt. Maar ook zijn er velen die hem een praatjesmaker vinden die uit de Schaakbond moet worden gegooid.

Nagelbijter

Ron Gross, een Amerikaanse schaakvriend van Fischer, heeft hem hasj laten roken, maar dat is bij één keer gebleven. Ook leerde hij hem autorijden, dat ging heel aardig, behalve als er ander verkeer in de buurt kwam; Bobby raakte dan in paniek, werd als het ware naar tegenliggers toegesogen.

Fischer is nog steeds nagelbijter en zevendedagadventist. Hij is een echte gelovige; hij is niet godsdienstig opgevoed, maar heeft het zelf na zijn 20ste uitgekozen. Hij is geestig en praat zeer origineel, maar doet met zijn gebrek aan tact altijd weer krasse uitspraken die niet gemeen bedoeld zijn maar toch mensen kwetsen. Daar werd en wordt druk misbruik van gemaakt.

Een Joegoslavische schandaaljournalist van het blad „Start” (Zagreb) belde Fischer onlangs transatlantisch, en beschouwde dat telefoontje kennelijk als autorisatie om een „interview” te publiceren waarin ons Fischer als een hysterisch blatende krankzinnige wordt voorgesteld. („Ik ben geboren onder het sterrenbeeld van de vis. Ik ben een grote vis en ik zal de Russische grootmeesters opslokken”). Het is kwalijk dat het Duitse schaakvakblad Schach-Echo deze nonsens klakkeloos heeft overgenomen, terwijl toch duidelijk is dat 90% van de uitspraken niet uit Fischer's mond maar uit de duim van de journalist komt. >

Tegenstander Petrosjan: afschuwelijk goed pingpongen

Fischer: „De Russen zijn bedriegers op schaakgebied”

Fischer tennist veel (ook een spel waarbij je met 6—0 kan winnen). In Joegoslavië schijnt hij met een voetbalclub uit Vinkovci enkele wedstrijden te hebben gespeeld.

Kotov zegt: „Ik heb hem tweemaal ontmoet. Ik zit dan gezellig als een vader met een zoon met hem te praten.” Hij is 28, werkelijk een heel aardige jongen, maar geestelijk is hij een kind gebleven.”

Fischer rookt en drinkt niet. Hij schaakt.

Zelfkritiek

Hij is een uiterst serieus schaker, studeert dag en nacht op het spel, is in het gelukkige bezit van zelfkritiek. „Ik speel schaak”, heeft hij in een interview gezegd. „Dat is een ernstige zaak. Iets anders kan ik niet, maar wat ik wél kan, dat doe ik grondig.” Naast vragen als „hoe springt een paard nou eigenlijk”, vroeg de Amerikaanse tv-presentator Dick Cavett (die om de drie vragen sorry zei en vlug even een pak hondebrood bij het publiek aanpreef) onlangs aan Fischer: „Wat vind je nou het leukste van het schaken?” „To crush the other guy's ego”, antwoordde hij.

„Fischer is nu gelukkig, nu hij weer schaakt”, zegt Larsen. „Buiten het schaken is hij erg onzeker. Maar hij is té zeer van het schaken vervuld. Ik heb hem meegemaakt in een gezellig restaurant, waar men praatte, naar muziek luisterde, maar hij zat in een boekje over het Lettisch gambiet te neuzen. Ik zei: Bobby, dat moet je toch niet doen.”

Fans

Tijdens de partij is Fischer ongelooflijk geconcentreerd. Ik heb hem één keer, in Siegen, aan het werk gezien. Je kan zien dat hij het spel met hartstocht bedrijft. Hoewel hij zelf snel speelt en bijna nooit in tijdnood komt, zit hij vrijwel de volle vijf uur achter het bord. De meeste andere spe-

lers wandelen rond als ze niet aan zet zijn. Na de partij wordt hij lastiggevalen door mensen met in hun ene hand een op de telpagina opengeslagen exemplaar van het boek „Das Schachphenomän Robert Fischer”, in hun andere hand een potloodje, en in hun ogen een smekende blik. Fischer wendt zich geërgerd tot Evans: „Zit je 5 uur te spelen, willen ze nog een handtekening van je.” En even later beent hij met grote passen (hij is 1,80 m) de speelzaal uit, links en rechts autogrammenjagers vertrappend.

6-0

Een van de vele anekdotes die aan Bobby Fischer werden toegeschreven, gaat als volgt. (Uit een Russisch blad van 1960.)

Fischer wordt uitgedaagd een vlugger-tjes-match van 6 partijen te spelen tegen een Russische grootmeester.

Fischer verliest de eerste partij. Hij zegt: „Ik heb een blunder gemaakt.”

Fischer verliest de tweede partij. Hij zegt: „Je kan niet alle partijen winnen.”

Fischer verliest de derde partij: „Ik ben vandaag niet zo goed in vorm.”

Fischer verliest de vierde partij. „Hij speelt niet slecht.”

Fischer verliest de vijfde partij. „Ik geloof dat ik hem heb onderschat.”

Fischer verliest de zesde partij. „Dit was een mij waardige tegenstander.”

Arme Taimanov, die voor deze 6—0 heeft moeten boeten.

Mijn indruk is: Fischer lijdt écht onder fans.

Kotov: „Hij is iemand met nukken. Als hij zegt dat er geen lawaai mag zijn in de speelzaal, okee, dat het licht in orde moet zijn, okee, maar als hij zegt dat het publiek geen zakschaakspelletjes mag gebruiken, of wanneer hij eist dat Petrosjan zijn zetten niet mag opschrijven vóór hij ze speelt (dat gebeurde bij de Match voor de Eeuw), dan zijn dat grillen waarmee geen rekening kan worden gehouden. Het is mogelijk dat dat soort dingen hem werkelijk pijn doet, maar je kan dat niet voorkomen door de buitenwereld aan zijn nukken aan te passen, want dán zullen er altijd nieuwe dingen komen. Als hij die pijn wil vermijden, dan moet hij zélf veranderen.”

Maar achter het bord is Fischer een heer. Tien jaar geleden gooide hij tegen Najdorf de stukken nog door elkaar toen een partij die hij had willen winnen remise liep, maar toen hij in Siegen het prestigeduel tegen Spassky verloor hield hij zich zeer groot.

Paranoïa

Ondertussen lijkt Fischer's wantrouwen tegen de Russen grote, aan paranoïa grenzende hoogten te hebben bereikt. Terwijl hij tegen Larsen speelde, waren in Moskou Petrosjan en Kortsjnoi bezig aan een eindeloos lijkende remise-reeks. Fischer tegen Larsen: „Geloof jij nou dat dat een normale match is? Ze wachten op wat wij doen.” Hij was ervan overtuigd, en mét hem, Edmondson, dat het een fake-match was en dat Petrosjan winnaar zou worden als Fischer van Larsen won, en Kortsjnoi in het omgekeerde geval.

In een tv-interview zei Fischer: „De Russen zijn bedriegers op schaakgebied om de wereldtitel te kunnen behouden. Zij hebben met alle mogelijke middelen geprobeerd mij te ontlopen. Zij hebben verder mijn naam>

belasterd. Zij zijn bang voor me. Zij zijn al jarenlang bang voor me."

De publieke opinie is ervan overtuigd dat Fischer nu ook Petrosjan en daarna Spassky van het bord zal vegen. Maar de drie grootmeesters die ik sprak, Larsen, Euwe en Kotov, zijn dat niet. Larsen: „De mensen om hem heen zijn er zeker van dat Fischer wereldkampioen zal worden, maar ik geloof dat hij er zelf niet zo zeker van is. Ik denk dat Fischer niet zo blij is met Petrosjan als tegenstander, en dat hij bang is voor Spassky."

Catenaccio-schaak

Er zal in elk geval in de match Fischer—Petrosjan geen sprake zijn van een soortgelijke score als tegen Taimanov en Larsen. Dat zijn beiden spelers op buigen of barsten. Petrosjan is ooit door Lodewijk Prins goed getypeerd als een „niet om te kegelen duikelaar. Hij speelt een soort catenaccio-schaak" (zoals u weet is dat een ander woord voor carotte-schaak), dat uitermate goed geschikt is voor matches. Petrosjan's creatief vermogen dient op het moment ver ten achter te worden gesteld bij dat van Fischer, maar voor datgene waar het in de komende maand om gaat, het winnen van een match, nivelleren Petrosjan's speciale gaven dat voor een groot deel.

„Petrosjan", heeft Fischer voor de tv gezegd, „is een dikke en arrogante knaap die probeert indruk te maken op zijn tegenstander. Maar Petrosjan is ook een man met innerlijke zwakheden hoever hij zijn buik ook naar voren steekt."

Wartaal. Petrosjan's buik is misschien dikker dan die van Fischer maar hij is een bijzonder aardige, watervlugge veertiger, die ik in januari van dit jaar in Wijk aan Zee afschuwelijk goed heb zien pingpongen en met wie ik de eer had een nagenoeg onverslaanbaar duo aan het tafelvotbalspel te vormen, bij welk spel de dove Armeniër gezellige, piepende en fluitende geluidjes maakt. Verder kan hij goed skiën, hij schijnt zelfs de sowjettitel van „verdienstelijk meester in de skisport" te bezitten.

Laatste kans

Fischer: „Ik voel een soort missie om wereldkampioen te worden. Ik geloof dat ik al 10 jaar lang de beste speler van de wereld ben." Kotov gelooft dat Spassky zal winnen, en hij is bang dat dat 't einde van Fischer's schaakcarrière zal zijn. „Als hij verliest, zal de belangstelling in Amerika weg zijn, zal Edmondson hem niet meer kunnen helpen, dan zal men Fischer laten vallen, dan zal het afgelopen met hem zijn."

Fischer moet nu wel. Het is inderdaad misschien zijn laatste kans. Ik hoop dat deze jongen, die door de omstandigheden is gedwongen zo tactloos en verbeterd om zijn bestaan te vechten, erin zal slagen wereldkampioen te worden om zo het respect te overen dat men een groot schaker, een wereldkampioen, verschuldigd is.

Tim Krabbé

Gebruikt materiaal:
Diverse schaaktijdschriften en dagbladen. VN, NIW, het boek „Das Schachphenomen Robert Fischer" van H. Kramer en S. H. Postma, W. ten Have Verlag, Amsterdam, het boek „My 60 memorable games" van Bobby Fischer, Faber en Faber, Londen, en gesprekken met Larsen, prof. Euwe, Kotov en Max Pam.

Tim Krabbé

Kans gemist, toch verloren

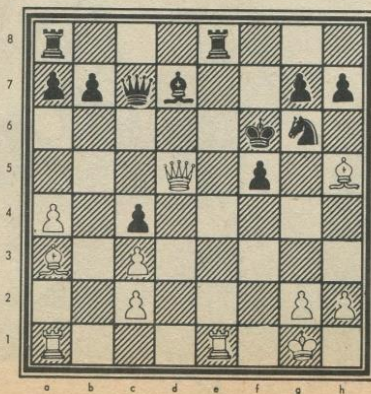
Hans Ree, die u tot voor kort iedere week iets aardigs over schaken vertelde, zit nog steeds in Amerika, waar hij enkele onvervalste grootmeesterprestaties heeft geleverd. Wanneer hij terugkomt is nog niet bekend, maar het zal wel in de eerste week van november zijn, want dan begint de match Donner—Ree, door Vrij Nederland georganiseerd om de aandacht wat van Bobby Fischer af te leiden. De huldigungscomités hebben dus nog even de tijd. Tot Ree weer terug is, neem ik zijn praktijk waar. Zouden ze eraan denken iets aan dat vrolijke portretje boven deze regels te doen?

Bent Larsen heeft beweerd dat Fischer (te) oppervlakkig schaakt, en daar valt inderdaad materiaal voor aan te dragen. Het gaat om de eerste matchpartij Fischer—Larsen. In die partij speelde Fischer na de 20ste zet (zie diagram 1) à tempo 21. Lf3.

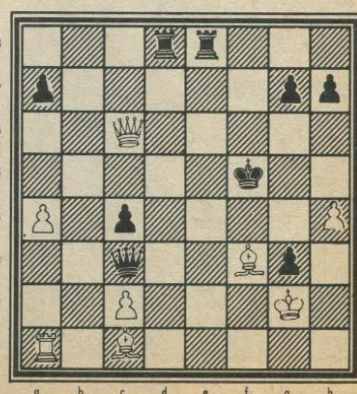
Larsen zegt dat hij in plaats daarvan makkelijk met 21. g4 had kunnen winnen. Dat heeft hij overigens uit het Russische schaak- en damblad „64", dat voor iets van 3 dubbeltjes wekelijks uit Rusland naar je toekomt. Ongelofelijk!

In „64" staat over diagram 1: „Een speler als Tal zou hier natuurlijk 21. g4 hebben gespeeld en snel gewonnen." Er dreigt dan stukwinst door gf5: gevolgd door Tf1. Op 21. ... Le6 volgt dan Te6:† en mat. De enige redelijke verdedigingszet is 21. ... Tad8, waarna „64" de volgende varianten geeft: 22. Dd4† Kf7 23. Le7! Te7: 24. Te7; † Ke7: 25. Dg7: † Kd6 26. Df6† Kc5 27. Dd4† Kc6 28. Dc4:† en wint. Of: 22. Dd4† Kg5 23. Te7! Pe7: (23. ... Te7: 24. Le7†: Pe7: 25. Dc3†) 24. Dc3† f4 25. Le7:† Kh6 26. Le8:† fe3: 27. g5 mat.

I

II

Ingewikkelde varianten, inderdaad, en er zijn nog andere mogelijkheden binnen deze zettenreeks, maar voor een speler als Fischer moet het toch betrekkelijk makkelijk zijn zichzelf de winst na 21. g4 in een kwartier nadenken te bewijzen. In de partij volgde. 21. Lf3 Pe5, 22. Dd4 Kg6 23. Te5: De5:, 24. Dd7: Tad8 25. Db7: en toen begon Larsen het zichzelf moeilijk te maken met 25. ... De3† Na 25. ... Dc3:† arbitreert „64" de stelling als remise. Op 26. Db1 (in talloze schaakbladen als winnend aanbevolen) volgt 26. ... Te5! „en het is wit die aan de verdediging moet denken". Wit moet spelen: 26. Dc6†, waarna „64" zijn lezers een afschuwelijke heksenketel voortoverf: 26. ... Kg5 27. Lc1† f4 (Of 27. ... Kh4 28. g3† Kh3 29. Lg2† Kg4 30. h3† Kg3: 31. Dc7† De5 32. De5:† Te5: 33. Lg5 en dan wint wit want tegen Tal-f1-f3 mat is niets te verzinnen.) 28. h4† Kf5 (Of 28. ... Kh4: 29. Kh2 Da1: 30. Lf4: Te2 31. De6! Te6: 32. g3 mat) 29. g4† fg3: e.p. 30. Kg2.

DIAGRAM 2

Het is duidelijk dat zwart d.m.v. Da1: materiële genoegdoening zal moeten eisen voor hetgeen zijn koning is aangedaan. Maar die genoegdoening is slechts op subtiele wijze te verkrijgen. Slaat zwart namelijk meteen (30. ... Da1:) dan volgt: 31. Lg4†! Ke5 (na 31. ... Kg4: volgt mat in 3) 32. Db5† Kd6 33. Db4† Kd5 34. La3! en de zwarte koning gaat ten onder in het kruisvuur van de witte lopers. Daarom speelt zwart: 30. ... Dd4! 31. Kg3: (gedwongen) Da1: en nu gaat de bovenvermelde variant niet op omdat zwart na La3 (hier 35. La3) het reddende (en zelfs winnende) schaakje Dg1† zou hebben.

Er zit dus niet meer dan remise door eeuwig schaak in voor wit. Een schitterende middenspelanalyse, maar zo ingewikkeld dat het zelfs een grootmeester niet kwalijk mag worden genomen als hij het niet ziet. En dat was ook niet nodig, want pas toen Larsen na 25. ... De3†, 26. Kf1 Td2, 27. Dc6†, Te6, 28. Le5 Tf2†, 29. Kg1 Tg2:††, 30. Kg2: Dd2†, 31. Kh1 Tc6:, 32. Lc6: wél op c3 sloeg verspeelde hij definitief de remise, die volgens zijn eigen analyses in een Deens blad op dat moment met 32. ... a5 nog te bereiken was.

Sponsoring Max Euwe Matches

Eddy Sibbing

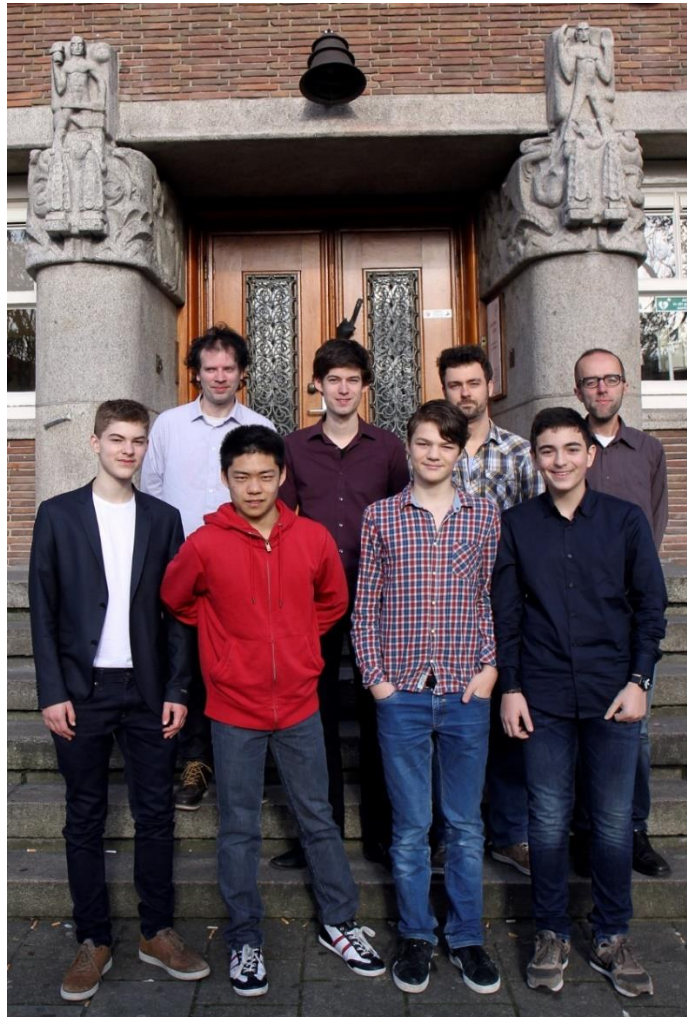
Het Max Euwe Centrum (MEC) heeft een traditie in het opleiden van jeugdtalent. In de vorige eeuw had het MEC een aparte academie (Max Euwe Academie) die de nationale jeugdtop trainde maar ook cursussen organiseerde voor clubschakers.

Deze traditie hebben we in 2010 en 2015 voortgezet met het organiseren van de *Max Euwe Matches*. Daarin speelden Nederlandse jeugdtalenten een match van vier partijen tegen een ervaren grootmeester. De partijen werden live uitgezonden op internet en in een aparte ruimte gaven de (groot)meesters uitleg ('explicatie') aan het publiek over de partijen. Ook kwamen de spelers zelf, na afloop van de partij, uitleggen wat ze tijdens de partij allemaal hadden bedacht. Na afloop is er een fraai fotoboekje verschenen, ter promotie van deze matches.

De spelers van de Max Euwe Matches in 2010: (v.l.n.r.) Lisa Schut, Sebastian Siebrecht, Robin van Kampen, Anish Giri, Ljubomir Ftacnik, Nigel Short, Anne Haast, Dennis de Vreugt, Benjamin Bok en Yasser Seirawan

De matches zijn goed te combineren met andere schaakactiviteiten die wij voor uw bedrijf kunnen organiseren, zoals een *simultaan* (een schaaktopper neemt het op tegen meerdere spelers), een *klokseance* (hetzelfde als een simultaan, maar dan met schaakklok erbij) of *snelschaakseances* (de topper krijgt twee minuten voor de hele partij, de tegenstander vijf minuten). Een lezing, training, Schaakes of masterclass zijn andere ideeën om extra *exposure* te genereren voor uw bedrijf rondom de matches.

De deelnemers in 2015. Op de voorgrond de vier talenten (v.l.n.r.) Casper Schoppen, Hing Ting Lai, Lucas van Foreest en Robby Kevlishvili. Daarachter de vier grootmeesters (v.l.n.r.) Dimitri Reinderman, Robin Swinkels, Roeland Pruijssers en Erik van den Doel

De Max Euwe Matches zijn zeer geschikt voor relatiemanagement. Naast het schaken kunnen we uw gasten bijvoorbeeld een borrel of een meeting aanbieden. Een lezing op schaakgebied of een ‘*meet and greet*’ met de spelers en talenten is altijd interessant. Het sponsoren van de Max Euwe Matches is met name geschikt voor bedrijven die zich afficheren met (jeugdige) talentontwikkeling, opleidingen of intellectuele werkzaamheden. Afhankelijk van uw specifieke wensen is sponsoring van de Max Euwe Matches mogelijk vanaf € 5.000.

Geef de jeugd een extra steuntje op weg naar de top!

We willen rond ons 35-jarig jubileum graag een aantal jeugdige talenten de kans bieden via de Max Euwe Matches ervaring op te doen.

Dat is alleen mogelijk als we een sponsor vinden. Iets voor u?

Als tegenprestatie kan het MEC u het volgende aanbieden: een advertentie in onze Nieuwsbrief, een vermelding op het Vriendenbord, het exclusieve recht op deelname aan de schaakactiviteiten (denk ook aan de kinderen van werknemers!), een vermelding van de sponsor bij alle publicaties over de Max Euwe Matches, ontvangst en rondleiding in het MEC, uw gasten krijgen een VIP-behandeling tijdens de Max Euwe Matches.

Sponsoring van het MEC is fiscaal aantrekkelijk voor ondernemingen. Het sponsorbedrag mag namelijk met vijftig procent worden vermeerderd omdat het MEC een culturele ANBI is.

Max Euwe Centrum,
Max Euweplein 30a,
1017 MB Amsterdam

020-6257017
euwemec@xs4all.nl
www.maxeuwe.nl